

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

K Ö Z L Ö N Y E.

Kiadó:

Az Országos Erdészeti-Egyesület.

Szerkesztő:

Bedő Albert.

Megjelenik minden hónapban.

Tizenkilencedik évfolyam. II. füzet.

1880. Febrárhó.

Előfizetési díj egy évre 8 frt Az Országos Erdészeti-Egyesület azon alapító tagjai, kik legalább 150 frt alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is a 8 frt évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Oly alapító tagok, kik 150 frtnál kevesebbet alapítottak 3 frt kedvezményi árért járathatják.

 Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapestén, Lipótváros, Hold-utca, 21. szám, II. emelet.

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltetnek.

Észleletek az erdőknek a hóolvadásra gyakorolt befolyása felett.

Irta: Fekete Lajos, erdőakad. tanár.

Általánosan el van terjedve az erdészek közt azon hiedelem, hogy erdőben a hó későbbre olvad el, mint erdőtlen téreken; fenyvesekben későbbre, mint lombfaerdőkben. Ezen hiedelem erős támaszát találja azon tényben, hogy általában véve árnyékban a jég és hó későbbre olvad el. Nem vonom kétségbe, hogy e nézetet sok szaktárs saját tapasztalatára alapítja; de hogy nem minden viszonyok közt marad meg a hó az erdőben tovább, hanem egyszerre, vagy éppen hamarább elolvad, mintszabad téren, azt Selmech környékén tett néhány évi tapasztalatom után határozottan állítnom kell. E város közelében 500 és 1000 méter közt fekvő lomb és tűlevelű erdőket 1875-től jelen évig

minden télen figyelemmel kísértem, s különösen az 1877. és 1878-dik évek közti tél*) végén beható észleleteket tettem a hóolvadásra nézve, melyeknek eredményeit a szükséges magyarázattal együtt a következőkben kívánom köztudomásra hozni.

A) Egyes fák összehasonlítva környezetükkel.

1. A fa alatt mindig kevesebb a hó, mert a korona annak jelentékeny részét felfogja. Ezen hatás nagysága a korona sűrűségével és legalsó ágainak a földhöz való közelségével növekedik; tehát fenyveknél nagyobb, mint lombfáknál; földig ágas fenyők alatt gyakran semmi hó sincs, míg körülöttük ugyanakkor 20 s több cm. mély is lehet. A fa ágazata e hatását azonban többé-kevésbé elsimíthatja a szélzivatar, mely a hóesésekkel gyakran jár.

2. A hó a fa törzse körül leghamarább elolvad. A jelenség olyan, mintha egy melegített oszlopot a hóba beállítnánk, s az ebből kisugárzó meleg olvasztaná el a havat. Ez által a fa töve körül gyűrűszerű hómentes helyek képződnek, melyek azonban a déli oldalon a visszaverődő, valamint az elnyelt és később kisugárzott meleg folytán szélesebbek, mint az északi oldalon. E jelenséget, mely élettelen czövekek

*) A selmeczbányai meteorológiai állomás feljegyzései szerint (619.4 méter tengerfeletti magasságban) volt a

	havi közép hő- mérsék C°	csapadék, mil- liméter
--	-----------------------------	---------------------------

1877. november	+ 2.6	71
1877. december	- 2.2	56
1878. január	- 4.2	123
1878. február	- 0.2	18
1878. márczius	+ 0.7	49

összes csapadék 317

mely nagyobbára — a novemberi és márcziusi csak részben — hó alakjában hullott le. — A hóolvadás körülbelül 800 méter t. f. magasságig márcziusban, ezen felül áprilisban végződött be.

és faoszlopok körül is hasonlóan fordul elő, abból lehet magyarázni, hogy a fatörzs felülete a nap sugarait részben elnyeli, vezetés folytán a belső részekkel is közli, s kisugárzás által minden irányban szét szórja. De az élő fa télen át még a talajból is kap meleget, mely ez évszakban a felületnél jóval magasabb temperaturával bír.

E két ok következtében a fatörzs télen és azon hónapokban, midőn a hó olvadása történik, valamivel melegebb, mint a talaj felülete; a mit Dr. Ebermeyer*) öt évi észleletei mutatnak, melyek szerint a fatörzs havi középhőmérséke 5' magasságban februártól szeptemberig nagyobb volt, mint a talaj felületéé; még pedig következő mennyiséggel, C. fokban:

február	márczius	április	május
+ 0.87	+ 0.02	+ 0.87	+ 1.25.

Megjegyzendő azonban, hogy ezen havi középértékek, zárt erdő törzsei belső hőmérsékére vonatkoznak, hová a küllég és a törzs felületének nappali hőmérséke csak részben hatol be, s így a fák felülete, kivált szabad állásban, a napsugarak behatása alatt jóval melegebb. Ennélfogva a fatörzs felülete és a hó hőmérséke közti különbség a fennebb feljegyzetteknél időnként még zárt állásban is sokkal nagyobb; mivel, a míg a nem sima felületű szilárd testek a napsugarakat nagy mértékben elnyelik, s az által felmelegednek, addig a hó felülete tudomás szerint 0⁰-on felül emelkedni nem képes.

A hónap törzskörüli elolvadásával nem tévesztendő össze azon eset, midőn azt egyoldalulag a törzsbe ütköző szél kaparja ki, a midőn ellenkező oldalon halmozza fel azt.

3. A hol szabad téreken egyes fák állanak, ott legkorábban elolvad a hó a fák koronája

*) Die physikalischen Einwirkungen des Waldes. I. Band. 1873.

által fedett terület déli, vagy általában legverőfényesebb részén. Itt ugyanis a hótakaró vékonysága, az egyenes és a fáról visszavert napsugarak működnek össze fennebbi czélra.

B) Erdő, összehasonlítva attól független nyílt terekkel.

1. Zárt erdőben jelentékenyen kevesebb hó borítja a talajt, mint szabad téren. Dr. Ebermeyer szerint az évi csapadéknak legfeljebb $\frac{3}{4}$ része, de sűrű fenyvesekben kevesebb mint $\frac{2}{3}$ -a jut a talajra. Az általa tett és fennebb említett jeles munkában letett észleletek nem alkalmasak arra, hogy a hómenyiség különbségét az erdő és szabad tér közt kiderítsék, mert néhol előbbiben több havat mutatott fel a készülék az erdőn, mint a szabad téren. Ez onnan magyarázható, hogy az erdőbeli észlelő helyek az erdőszéltől nem messze vannak felállítva, hol a hófúvások gyakoriak.

Fennebbi állításomról mindenki meggyőződhetik, ha a téli hó elmenetele után majd mindig beálló havazások alkalmával, vagy ősszel az első hóeséskor, kivált ha ezt jelentékenyebb szél-zivatar nem kíséri, megfigyeli a hó mélységét: egyfelől egyes fák, facsoportok és zárt erdő alatt; másfelől pedig teljesen hasonló körülmények közt szabad téren.

1878. márcz. 8. például egy fiatal, mintegy 4—5 méter magas, zárt *Pinus austriaca* csoport alatt volt a friss hó 3. cm.; közvetlen mellette szabad téren 13. cm. mély. Egy körülbelől 40 éves, zárt luczfenyő csoport alatt 6. cm.; mellette szabad téren 15. cm. Egy fiatal, mintegy 3 méter magas, zárt gyertyáncsoport alatt 12 cm.; mellette szabad téren 15 cm. Egy körülbelől 19 éves zárt erdei fenyőcsoport alatt 6, mellette szabad téren 13 cm.; ugyanott egy fiatal, 3 m. magas nyirfacsoport alatt 9 cm. s így tovább.

2. Zárt örökzöld fenyvesekben, 800 méter tengerfeletti magasságig, a hó rendszeren hamarább elmegy, mint szabad téren. Többé-kevésbé előhaladott olvadás közben a hó vastagságát fenyvesben és szabad téren hasonló viszonyok közt megmérvén — hófuvásokat nem tekintve — a fenyvesben mindig vékonyabb réteget találtam. Február és márcziusban tett 9 észlelet alapján 10—30, átlag 18 cm. mélységű hó mellett a különbség kitett 2—22, átlag 12 cm-ét.

A fenyves alatti hó vastagsága a szabad téren talátnak százalékában kifejezve tett 11—86, átlag 37 százalékot. A fenyvesben gyakran már majd minden hó eltűnt, úgy, hogy csak itt-ott lehetett annak maradványait felfedezni, midőn közvetlen szomszédságában még 8—9 cm. vastag réteget találtam. Ily esetekre vonatkozik a százalékok maximuma. A hóréteg azonban ilyenkor már a szahadban is oly torha, hogy a már megmelegedett idő rendszeren néhány nap alatt véget vett annak. Déli lejtőn azonban tapasztaltam egy esetben, hogy az erdőn a hó későbbre ment el, mint a közvetlen alatta lévő, hasonlófekvésű szántón és sziklás helyen.

800 méternél nagyobb tengerfeletti magasságban (a Szitna hegyen) összehasonlításra alkalmas erdőtlen helyeket nem találtam; de az ott, a fenyvesekben is nagyobb mennyiségben felhalmozott hó vastagsága miatt lehet, hogy hosszabban daczol a fenyvek árnyékában a nap melegével, mint a szabad téren a vastagabb réteg. E kérdés kiderítését a magas hegység erdészeitől várjuk.

3. Lombfa- és a tűit télen elvesztő vörös fenyő erdőkben is gyakran hamarább elmegy a hó, kivált csekélyebb tengerfeletti magasságokban; de gyakran a szabad téren lévővel egyidejűleg; s ha tán 1—2 nap különbséget találunk is, ez gyakorlati jelentőséggel aligha bír.

Ha azonban a hófoltok végleges eltűnése (hófúvásokat kivéve) csaknem össze is esik lombos erdőben és szabad téren: mindazonáltal az olvadás előhaladását a fák körüli csupasz foltok képződésén, a hó felületének megszivacsosodásán és a hónap teljes meglágyulásán hamarabb és nagyobb mértékben vesszük észre az erdőn, mint a szabad téren.

Február és márcziusban tett 12 észlelet után találtam a havat átlag az erdőben 10, a szabad téren 14 cm. mélynek, 0—13 cm. mélységi különbséggel, még pedig úgy, hogy erdőn mindig csekélyebb legfeljebb egyenlő volt (hófúvásokat természetesen kivéve). A szabad téren talált hó mélységének százalékában kifejezve volt az erdőn a minimum $27\frac{0}{0}$, a maximum $100\frac{0}{0}$ és az átlag $67\frac{0}{0}$.

Mindazonáltal hózivatarok alkalmával a lombfaerdők, kivált a ritkások, hófogókul szolgálnak, s így bennük több hó rakodik le, mint szabad helyeken; a midőn az tovább is tartja magát. Ez esetben az áll, ami a 4. p. alatt lentebb mondva van.

A fennebb 2. és 3. alatt tapasztaltak magyarázatára szolgál, hogy azon hatást, a mit a fák árnyéka zárt erdőben a hó elolvadásának akadályoztatására gyakorol, nemcsak ellensúlyozzák, de többnyire felül is haladják, legalább a felforgó viszonyok közt, a következő körülmények:

a) hogy a zárt állabban kevesebb hó jut a talajra, mint szabad téren;

b) hogy a fatörzs meleget sugároz ki, a mint ez A) 2. alatt kimutatva lön;

c) hogy a fák ágazata közt, kivált lombos erdőben, behatoló napsugarak részint directe, részint a fatörzs által megtörve, ennek verőfényes oldalánál fokozzák az olvadást;

d) hogy a fa ágazatáról és törzséről lehulló százféle, majd mindég sötétszinü giz-gaz, millió részecskékben elszórva,

a hófelület minden tenyérnyi foltján elnyeli a meleg sugarakat, és annyira elősegíti az olvadást, hogy midőn a szabad térek tiszta hava felületét még kemény jégréteg fedi, addig az erdőn az már össze van likgatva, úgyszólván szivacsossá téve és meglágyulva.

4. Rosz zárólatu szálerdők hézagai, nem záródott, vagy természetes vetényülés útján keletkezett egyenetlen koru és hézagos fiatalosok, hófogókul szolgálnak hózivatarok alkalmával, mert a szelet akadályoztatván és annak áramlatát lassítván, az általa hordott hónak nagyobb részét lehullatni kényszerítik. Ennek folytán ily erdőkbe annál több hó rakodik le télen át, mennél nagyobb az egyenetlenség a fák magassága közt, mennél nagyobb a surlódás az áramló lég és az erdő közt, s így mennél magasabb légréteg, s mennél nagyobb mértékben lassítatik meg folyásában. Ily erdők tehát úgy hatnak, mint a ritka fonású homokfogó sövények a futóhomok ellenében; — mint az iszapolás elősegítésére épített csekély magasságu sarkantyugátak; — a part védelme czéljából koronájukkal a folyamba döntött és törzsüknél fogva a parton megerősített fák sat.

Fennebbi állításra többek közt szép példát láttunk az 1878. év márczius 18-án a hallgatókkal tett egy kirándulás alkalmával. A Rovna nevű, nagyon szelid hajlásu magaslaton találtuk ugyanis a hó mélységét szabad téren 20—35 centiméternek; — egy magassági növekedését már jórészt bevégzett, jól záródott vörösfenyő állásban 16 centiméterrel (nagyobbrészt új hó, a régi, többnyire felolvadt volt); ellenben egy fiatal, de igen egyenetlen koru és hézagos jegenyefenyő (*Abies pectinata* DC) állásban, közvetlen a vörösfenyőállal mellett, hasonló viszonyok közt, a hézagokban volt a hó 45—50 cm. mély. A puskapor-tár melletti, a hózivataroknak kitett erdőben,

hézagos, félkoru (egészkor = forda) lúczfenyves hézagaiban volt a hó vastagsága ugyanazon napon 40—50, a fenyők közt, a szerint a mint azok ritkábban vagy sűrűbben álltak 23, 15, 10, 5 cm. Ugyanott jól záródott, hasonló koru erdei fenyőállásban átlag 8, feketefenyőállásban átlag 6, 5, s ugyanott szabad téren 13 cm.

Nem csodálkozhatunk tehát azon, hogy az ily hézagos vagy ritkás erdőkben itt-ott felhalmozódott hó azután a fák árnyában, kiváltképen fenyvesekben, még sokáig megmarad, midőn a nyílt téreken és zárt erdőben már nyoma sincs, legfeljebb hófuvatagok maradványai fehérlenek még itt-ott a hegyélek mögött vagy nagyobb mélyedésekben.

E hatás annál szembetünőbb, mennél inkább ki vannak téve az erdők a hózivataroknak.

C) Az erdő szélének befolyása.

1. Az erdő széle hófogóként szerepel, még pedig mindkét oldalra nézve. Mennél inkább keresztben találja a hózivatar az erdő szélét, és mennél magasabb ez utóbbi, annál nagyobb lesz hatása. Ha a szél az erdő szélét homlokban találja, akkor utóbbi előtt megtorlódik a légfolyam és egyszersemind meg is lassul; de közvetlen az erdő széle felett összeszorul és erősbul, ellenben attól kis távolságra hasonlóan, mint előtte, meglapabbul. Eközben a szél irányát közvetlen az erdő széle felett változtatni kénytelen, pl. vízszintesből ferdén emelkedővé válik az, míg az erdő széle előtt és mögött felülről lefelé irányuló forgatagok támadnak. Ennek folytán mind az erdő előtti szabad helyen, mind pedig az erdő széle mögött nagyobb mennyiségben rakódik le a hó, mint egyebütt. Ezen kívül a szél az erdőbe is behatol, még pedig lomberdőkbe télen inkább, mint fenyvesekbe. A behatoláskor erejét tetemesen

vesztve, az erdő szegélyében rakja le havának nagyobb részét a behatóló légfolyam.

Ha ellenben a havat hordó szél a zárt erdő felett vonul végig, akkor csak az erdő széle előtt, a szabad térnek a szél-től védett szegélyén képződik lefelé irányuló forgatag, meglassuló árammal, s így csak ez oldalon van ok hótörlődások képzésére.

2. Az erdők verőfényes szélein a hó gyorsabban, — ellenben azok északos szélein lassabban olvad el, mint a szabad téren. Előbbit a fákról visszaverődő napsugarak, s a fatörzsök sugárzó melege, s egyuttal a hónap a fák koronái által való felfogása is okozza, épúgy mint A) 2. és 3. alatt láttuk. Az erdő északi oldalán ellenben a szabad tér hőszegélyének hosszasabban való megmaradását egyedül az árnyék okozza. Hogy a hótörlődások déli erdőszélek hatását gyengítik, sőt tulhaladhatják, míg északiakét nevelik, az magától értetődik.

El hatások feltűnők tisztásokon. Ha ezek nagyon keskenyek, és a déli nap hosszukban találja, akkor havuk hamar elmegy; ellenben ha a magas fák árnyéka délben az ily keskeny tisztásokat keresztben találja, akkor jóval később megy el róluk a hó, mint az erdőn vagy tágas szabad téren.

* * *

Hogy mennyi hó rakodik le télen az erdőkben, és mily hosszasan marad ott fekvé: az az állatok növekedésére nem közömbös, hanem igen lényeges dolog. Mert a télen és tavasszal a talajba beszivárgó víznek kell ellátni az erdőt a tenyészidő legnagyobb részében; a földnek télben és a hó olvadáskor gyűjtött nedvessége a magvak kicsirázására, a magoncok és fiatal ültönczök növekedésére, az ültetvények sikerére, sőt az állatok évi fatermésére is stb. a legnagyobb

jelentőségü. Ha további észleletekből kiderülne pl. az, hogy a magas hegységben az erdő és szabad tér közt nincs akkora különbség a hőmennyiségben, s hogy előbbieken a hó, kivált fenyvesekben, tovább tartja magát, mint szabad téren: ez egyik oka lenne annak, hogy mért tenyésznek ott a túlevelek jobban, mint alábbfekvő vidékeken.

Ujabb időben nagyon állítják, hogy az okszerűen kezelt szállaló erdőben a fanövedék jóval magasabb, mint egykoru erdőben, hasonló viszonyok közt. Vajjon nem vehetjük fel ennek okai közé azt is, hogy ily erdőkben, a B) 4. alatt mondottak szerint, több a hó és későbbre megy el, mint egykoru, zárt erdőben.

Egyáltalában könnyen beláthatjuk, hogy a hólerakodásoknak és az olvadásnak további beható észlelése lapályos és dombos vidéken, középhegységben és magas hegységben, verőfényes és északos lejtőkön, lomb- és túlevelű erdőkben; fiatal és vén, jó és hézagos zárlatu állabokban, a különböző felújítási viszonyok közt, a különböző üzem módok mellett stb. az erdészetnek gyakorlati hasznot hajthat, s fog is bizonyosan hajtani.

Azért kérjük szaktársainkat, az ország minden részében hasonló észleleteket tenni, azokat még ez évben megkezdeni és időnként köztudomásra hozni, hogy mi magyarok is hordjunk egy-egy kövecskét az erdészeti ismeretek még korántsem kész épületéhez, gyarapítsuk e nemzetközi közvagyon, ha áldásait élvezzük!

A zszindelygépek czélszerúségéról.

Irta : Rowland Vilmos, főerdőmester.

A házi zszindelyszükséglet termelése bizonyára már sok erdőgazdának okozott több gondot és kellemetlenséget, nem csak amiatt, hogy a jó zszindelykészítésre alkalmas fa többé-kevésbé hiányzik, hanem mert magok a zszindelykészítők is rendszeren oly válogatók, hogy a kiutalványozott fát soha sem találják kielégítőnek.

Legjobban szeretnék egy szép vágható állabban a legszébb és leghasíthatóbb fákat kiválogatni, a használhatóknak tetszőket pedig meghajkolják és így az egész állabot vandál módon megtizedelik. Ehez járul még azon szokásuk is, hogy a már ledöntött törzsekből csak a legalsóbb tönköket használják fel és a fának nagyobb részét ott hagyják, s miután a kereslet tűzifában csekély, ez a legtöbb esetben ott vész, elrothad.

Ilyen s hasonló körülmények már évek óta azon tervet érlelték meg bennem, hogy az árvai uradalom jelentékeny zszindelyszükségletét gép segítségével termeltessem.

Ámbár már 1857-ben, a bécsi „Augarten“-ben rendezett kiállításon, megismerkedtem a Gangloff-féle zszindelygép szerkezetével és munkaképességével, mégis a gépszindelyek csekély tartósságáról itt-ott nyilvánított vélemények, melyeket saját tapasztalat hiányában megvetendőeknek nem tarthattam, hátráltatták tervem kivitelét, mignem 1871-ben Tharandban alkalmam volt Judeich nézeteivel s tapasztalataival megismerkedni. Ő ugyanis már 20 évvel ezelőtt állította fel a legelső zszindelygépet északi Csehországban, s az ezáltal termelt zszindelyek felhasználtatván, az idő viszontagságainak épen úgy ellenállottak, mint a kéz-zszindelyek.

Különben is a gépszindelyekre való azon ráfogás, hogy tartósságuk azért csekélyebb, mivel a farostok széjjel vannak metszve, nem áll, mert általánosan ismert dolog, hogy ugy a kéz- mint gépszindely a felhasználás után egy-két évvel egészen harasztréteg (Filzschicht) által vonatik be, a mi aztán a külbefolyásoknak bontó hatását a farostba egészen megakadályozza.

Ezek által felbátorítva, a gépet már akkor akartam beszerezni, de ezen szándéktól megint el kellett állanom, mivel az uradalomnak mind a 9 fűrészműve Popper szerződéses favásárló kezében volt s túlköltségesnek látszott a gép számára külön épületet, vízvezetékét stb. felállíttatni.

Nem régiben azon fűrészek közül három az uradalom kezébe visszakerülvén, a gép beszerzésére szükséges engedélyt kieszközöltem, s ez m. é. junius hóban megrendeltetvén, egy felszerelő kíséretében megérkezett s a namesztói urad. fűrész-nél fel is állíttatott.

Az első, jelenlétemben keresztülvitt kísérlet kielégítőnek mutatkozott, nem érte el ugyan tökéletesen a várt hatást, de ennek oka részint a munkások ismeretlenségének a géppel s az attól (mint minden újtól) való idegenkedésnek volt tulajdonítható, másrészt pedig a gépnek körfűrészre, mely egy oláh szerkezetű vízmű által hozatott közvetlenül mozgásba, nem tette meg a perczenként szükséges 1200—1500 fordulatot, mely szám mellett 3 munkás által 12 óra alatt 1200 drb gyalult vagy 2400 drb gyalulatlan zszindely volna készíttendő.

A hajtómű hiányos szerkezetének következtében a gép körfűrészre perczenként csak 600 fordulatot tett, és 3 munkás 10 óra alatt legfeljebb 500 gyalult vagy 900 gyalulatlan zszindelyt volt képes előállítani, minek következtében a hajtómű kijavítását oly módon eszközöltem, hogy a körfűrész képes leend perczenként 1680 fordulatot tenni, és 3 munkás közre-

működésével naponként 1200 gyalult és 2400 gyalulatlan zszindelyt előállítani.

Miután ekképen az előfordult nehézségeken segitettem, azon voltam, hogy a zszindely alkalmazhatásáról és tartósságáról adatokat szerezzek.

E célból néhány ezer gépszindelyt Váraljára hozattam és ezekkel mindjárt az ujonnan épült jégpince be is fedetett.

Ez alkalommal azon örvendetes tényt lehetett constatálni, hogy az illető ácsok sokkal inkább szeretnek gép- mint kéz-zszindelyt alkalmazni, mert amazzal a munka gyorsabban folyik, miután közte selejtes nem fordul elő s az esetleges igazítások is elmaradnak.

A további eredmények még inkább kielégítettek :

Mig egy négyszögöl befedésére az itteni kéz-zszindelyből, tekintettel a 10—15⁰/₀-nyi selejtre, átlagban 250 drb szükséges, addig a 10 cm. széles gépszindelyből 110 drb elegendő.

Ha, mint itt szokásban van, 1000 drb akár gép-, akár kéz-zszindely készítéseért 2 frt 50 kr fizettetik, akkor az előbbi alkalmazásánál termelési árban négyszögölenként 31 kr takarított meg.

Az árvai uradalom összes épületeinek száma 245 és így feltehető, hogy a kijavítandó és ujonnan felállított házfedelek területe 2000 □ öl, és erre 1/2 millió kéz-zszindely szükséges.

Ha jövőben tisztán gépszindely alkalmaztatik, elegendő lesz 220.000 drb. A termelési ár így módon 2 frt 50 krral ezrenként számítva :

kéz-zszindelynél	1250 frt,
gépszindelynél	550 „
vagyis	<u>700 frttal</u>

kevesebb.

Egy másik, szintén jelentékeny megtakarítás a gépszindelyekre nézve az ácsmunkánál történik.

Az itteni szokás szerint egy négyszögölnek kéz-zsindelyel való befedéséért lécezéssel együtt 50 kr, vagyis ezer darab zsindely felszögezéseért 2 frt fizettetik; 500.000 drb felszögezése kerül tehát 1000 frtba; 220.000 gépszindely felszögezése pedig csak 440 frtba, vagyis 560 frttal kevesebbe.

Természetes, hogy a szükséglet szögekben sem oly nagy. Rendesen két zsindelyre 3 szög számittatik és így gépszindely alkalmazásánál 825.000 szög helyett csak 330.000 kell, tehát 495.000 drb megtakarittatik, a mi pénzben a szögeket ezrenként 60 krral számítva, 275 frt 40 krt tesz.

Az összes megtakarítások ekképen évenként 1535 frt 40 krt, vagyis azon összeg kétszeresénél tesznek többet, mint a melybe a gép beszerzése, felállítása és felszerelése került.

Azon kísérletek, melyek a gyengébb törzseknek zsindelyekre való alkalmazhatósága végett tétettek, szintén megfelelők voltak.

15 drb 10—17 méter hosszú, 13—23 cm. átmérőjű, vagyis 4.₉₂ tömköbm. tartalmu törzsből készült 263 drb, 63.₉ cm. hosszú, 13 cm. széles és 1.8 cm. vastagságú zsindely, mindössze 4.₄₂ köbméternyi tartalommal.

Ezek szerint 100 köbm. fa 89.7 km. tiszta árút szolgáltat.

A fának többi 10.₃⁰/₀-a pedig, mely nagyrészt széldesz-kából áll, mint tűzifa használható, s így a gépszindely-készítésnél a fának csak igen csekély része megy forgácsokba.

A legnagyobb s számokban ki nem fejezhető előnye a gépszindelynek pedig az, hogy termelésére különösen gyengébb törzsfá jól alkalmazható, és hogy azonkívül többé a zsindelykészítők serege nem fogja az állabok legszebb és legjobb fáit tetszés szerint pusztithatni.

A szentgáli közbirtokosság erdészeti viszonyai.

Irta : K a b i n a János.

Szent-Gál község Veszprémmegye déli részén, a megye hosszának mintegy közepe táján, 184 méternyire a tengerszine felett, csaknem a keleti és nyugati vizválasztó ponton, az egykoron oly híres Bakony legdélnyugatibb szögletén és ennek jelentékenyebb kupjai által körített fensikon fekszik Veszprémtől nyugatnak körül-belül 10 kilométernyire. Határos Bánd és Márkó községekkel keleten; Pénzeskut és Bakonybéllel északon; Németbánya, Csehbánya községekkel északnyugaton; Városlóddal nyugaton; Nagy-Vázsony, Tótvázsony és Vámos községekkel délnyugaton és délen.

Ezen község határa, melyet a magyar nyugati vasutvonal kettészél, körül-belül 24.000 kataszteri holdat tesz ki, mely holdszámból az erdő 17.000 kataszteri holdat foglal el.

Talaj szempontjából úgy, miként a fanemek tekintetéből is, ezen erdők két fő részre oszlnak, úgy mint: a déli részre, mely az alsó és a külső erdőt foglalja magában, több, a mező közt elszórt, de elég jelentékeny területű cser és gyertyán-csalitokkal, és az északi részre „Felső nagyerdő“ névvel, melyhez a Szénégető, a Borostyános, a Szénahordó ut tája sat. összefüggő részek tartoznak; amabban a Kakastara nevű 283.4 méter magas, emebben a Feketehegy nevű 342.2 méternyi magas hegykupok képezvén a legmagasabb pontokat.

A déli, alsóerdő nevű résznek talaja meglehetősen termékeny, elég mély rétegű és nem igen kötött homokos agyag, melynek altalaját kizárólag a dolomitmész képezi, északon meredek lejtőkkel és sziklacsucokkal, délen pedig szelid menetelű hajlásal biró kupokkal áttört déli lejtővel.

Uralkodó fanem itt a cserfa kevés tölgyfával elegyesen

és a kupokon tiszta molyhos tölgyfával; az éjszaki meredek lejtőkön azonban a cser és a tölgyek, a bükk, a gyertyán és a virágos kőrisnek engedik át a főszerepet, melyek közt itt ott még a tiszafa (*Taxus baccata*) is fellelhető, de természetesen csak csonkított bokorszerű törzsekkel.

Az elegyarány számokkal kifejezve: a cser- és tölgyfa 0.75, a bükk és gyertyán kőrissel 0.25⁰/₀-ra tehető.

Ugyanezen rész külsőerdő nevű csoportja, előbbentől különbözik, a mennyiben ezen csoport talaja a hegyhátak legdélibb kinyulásain és a nyugati vasútvonalra hajló északi lejtőin sekélyebb; általánosságban azonban megegyezik amazzal. A fanemek elegyarányában is különbözik ezen csoport az előbbentől, a mennyiben itt a cser és tölgy mintegy felét, a gyertyán és a bükk szinte felét képezi az állabnak.

Az éjszaki csoport a felső nagyerdő, vagyis a bakonyi rész, általában véve jóval emelkedettebb fekvéssel bír a tengerszine felett, éjszaki és déli, részben közép meredek, részben mérsékelt és szelid hajlásokkal, és nyugati meredek és keleti mérsékelt hajlású lejtőkkel.

Talaja kitünő, televényes, termékeny és mély homokos agyag, szintén dolomitmész altalajon.

Az uralkodó fanem itt a bükk, mely csak a déli szelid lejtőkön engedi át helyét a cserfának, és a nyugati sziklásabb oldalon a közönséges kőrissel (*Fraxinus excelsior*) és a juharral elegyül.

Ezen állabrészt a bükk- 0.75, a cserfa 0.25 résszel képezi.

Közlekedési és kereskedelmi viszonyok.

Miután ezen határt a székes-fehérvár-veszprém-városlőd-devecseri országút, mely Városlődön Pápa felé is elágazik, és a magyar nyugati vasútvonal a herendi és városlődi állomásokkal szeli; miután továbbá a herendi porcellángyár, ugy-

szólván határában, a városlódi kőedénygyár pedig közvetlen szomszédságában fekszik, s végre a veszprémi piac is alig 16 kilométernyire van: ezek oly tényezők, melyek a fakereskedőre csak csábító hatással lehetnének, ha másrészt a szentgáli lakosság urhatnámsága és nem valami kiváló rend és munka szeretete — mire egyébiránt még visszatérünk — a vállalkozó tüzet le nem hűtené, mihez még azon körülmény is járul, hogy az erdei utak csaknem járhatatlanok. Fafogyasztó-intézetei közt figyelembe veendőek még a meglehetősen kiterjedt mészégető vállalat, a község régi szerkezetű fűrészmalma és a bakonybéli talicska-, lapát-, villa- és egyéb gazdasági eszközöket készítő műhelyek is.

Üzem mód, forda és erdőgazdasági viszonyok.

Tisztelt olvasóim azt hihetik, hogy ekkora erdőkinés és ily kedvező közlekedési és kereskedelmi viszonyok mellett itt nemcsak a legrendszeresebb erdei kezeléssel és a lehető legkedvezőbb képet nyújtó állabokkal van dolgunk; de másrészt talán azt is, hogy a szentgáli nép tán egyike a legjobb módu népnek? Ez a legkeserűbb csalódás! mert künn a legborzasztóbb erdőpusztítás; benn a legnagyobb nyomor uralkodik!

Ha tehát azt kérjük: mily üzem mód s mely forda szerint kezeltetnek ezen nagy kiterjedésű erdők? azt kell felelnünk, hogy itt sem üzem módról sem fordáról tán senki soha semmitsem hallott, annál kevésbé alkalmazott valamit, s ha mégis hasonlítani kellene valamihez ezen kezelési módot, úgy azt legfeljebb minden fordánélküli, legrendetlenebb szállaló üzemnek lehetne csúfolni, ha kifejezésünkben szelidek akarunk lenni.

Itt ugyanis derűre-borúra vág mindenki ott, a hol és a mit neki tetszik és a mely időben tetszik, már tán azon időtől fogva, midőn ezen erdőket a közbirtokosság — mint

királyi vadászok — királyi adományként nyerte; de hogy mégis az igazsághoz hívek maradjunk, egy rövid megszakitással, melynek — mint látni fogjuk — igen tragikus vége lett!

Erdei kultura még magára az Ur Istenre sem bízta; mert tilalmas területről szó sem lévén, az ezerszám az erdőt keresztül-kasul bebarangoló legelőmarha — többnyire pásztor nélkül — még azt is leeszi és tönkřejuttatja, a mit a jó Isten kegyelme természetes uton elvetett és kikeltett.

Ez a vigasztaló képe ezen valódi barbár erdeigazdaságnak, melyet még ott sem kellene találnunk, a hol az erdőre mint kiirtandóra kimondatott az ítélet!

Kik által kezelteti a közbirtokosság ezen erdőbirtokát?

Egész alkotmányosan időszakonként saját köréből egy — úgynevezett — erdőinspectorot választ, kinek az lenne feladata, hogy az erdőt rendszeresen kezelve, a közjó számára jövedelmeztesse és jó ápolás által a jövő nemzedék számára is fenntartsa. E célból néhány úgynevezett erdőkerülő is van rendelkezésére adva, kik által az erdőt károsítások ellen is kellene óvni.

Miként azonban a vaknak a színről, úgy ezen erdőinspector uraknak az erdőkezelésről fogalmuk nincsen; és valljuk be, hogy ezen inspector urak — hogy többet ne mondjunk — inkább az erdőkerülők által elkövetett hűtlenségek törvényesítésére, mint a fentebb érintett szent kötelmek teljesítésére vannak, mit nekik oly borzasztó praecedens után, mint a mely Gombás nevű elődjükkel történt, rossz néven venni alig lehet. — Az erdőinspectorok e tekintetbeni mentőségükre még sok más körülményt is fellehetne hozni; azonban ezeket mellőzve csak azt emeljük ki, miszerint ez mindaddig meg nem változhatik, amíg a szentgáli közbirtokosság erdeinek kezelésében α -tól ω -ig minden meg nem változik.

Ezen Gombás nevű szerencsétlen erdőinspector ugyanis rendet és az erdők jövőjének biztosítására czélzó üdvös intézkedéseket életbe léptetni akarván, minek tanui azon néhány évi vágások, melyek inspectorsága alatt vezetettek, több rendellenes közbirtokosnak megfenyítése végett, a közigazgatási hatósághoz fordult, minek folytán egy közigazgatási tisztviselő több megyei pandur kíséretében meg is jelent a község házánál, és annyi bátorsággal is birt, hogy a rendellenesek főkolomposait, az akkor még divott módon, a község házára bekisértette, de már ahoz, hogy Gombást a felbőszített csöcselék ellen megvédte volna, bátorsága nem lévén, Gombást saját szeme láttára, a község házán, agyonbaltáznis úgyszólván darabokra felkonczolni engedte.

De hagyjuk el ezen oly iszonyu kegyetlenséggel végrehajtott gyilkosságot! s csak annak az erdő sorsára vonatkozó következményeit vizsgáljuk.

A tettesek és bűnrészesek elfogattak ugyan és tán el is vették volna megérdemlett méltó büntetésüket, ha a nemzet legnagyobb örömmünnepe, melyen a királykoronázás által felátadását ünnepelte, minden kegyeivel be nem köszönt vala, mely kegybőségből ezen érdemtelenek is részesültek; hisz nagy Széchenyinkként „A magyarnak, ha apagyilkos lenne is, meg kellene kegyelmezni!“ minek az lett a következménye, hogy most nincsen többé tekintély, a mely a közbirtokosság, de egyszersmind a haza ezen nagy kincsét az elbizakodottak pusztításaitól megóvni képes lenne!

Hiába való itt minden megyei zár! mert nem kellő szigorral és rendszabályokkal hajtván végre, kijátszatik, sőt — mintha nem is léteznék — semmibe sem vétetik.

Bár tehát a megye zár alá vette Szt.-Gál közbirtokosságának erdeit és zárgondnokul vagy zártartóul a megye részéről az illető járás szolgabirája neveztetett ki, de miután

oldala mellé semmiféle szakértő nem rendeltetett: arról, a mi a zárgondnokságára bizott erdőben történik, vagy tudomása nincsen, vagy ha igen, annak tudomására csak későn jut, s miután szakértő nincsen, a ki az erdőt közvetlenül gondozná és a megyei zárgondnokság célját, a kezelési rendet t. i. eszközölné: a pusztítás tovább folyik, daczára annak, hogy a zárgondnokság az erdőbe való járást fajzás végett hetenként két napra határozta és ehez képest a szent-gáliaknak hetenként csak két napot engedett a veszprémi piacra való fabevitelre, mely rendszabály, ha keresztül is vitetnék, másra mint a pusztítás idejének korlátozására alkalmasnak alig mondható; mert ezen rendszabály mellett sem a vágási sorrend, sem a vágás, illetőleg a fadóntás módja meghatározva nincsen; de mert illusoriussá válik e rendszabály a fentebbi cél elérésében is az által, hogy nincsen gondoskodva egyszersmind arról is, hogy a szent-gáli fa a meghatározott két fajzási napon kívül másfelé se vitessék, vagy ha ez tán ki is van mondva, senki sem ügyel arra, hogy az ez ellen cselekvők bejelentetvén, megfenyítettessenek.

A mint látjuk tehát, a zár csak névleges, s így boldog boldogtalan hordja a szent-gáli fát a szélrózsa minden irányában.

Szerény soraim e pontját az új erdőtörvény elleneinek, főleg pedig a „Pesti Napló“ azon igen tisztelt cikkezőjének ajánlom szives figyelmébe, a ki egyik cikkében annak idején a törv. III. fejezete 28. §-ának az Ő Felseége által kinevezendő erdőfelügyelőkre vonatkozó határozatát támadta meg és az azokra bizandókat a közigazgatási hatóságokra bizni kívánná! Pedig ez csak egy eset, s hány ilyen hozható fel széles magyar hazánkból?

Vagy tán azt akarjuk, hogy az erdőtörvény is csak írott malaszt maradjon, mint sok más üdvös törvényünk?

melyek közül, hogy többet ne említsünk, csak a vadászati törvényt, mint legközelebb esőt, hozzuk fel például!

Hát még a fadóntás módja? ez ám a cifra gazdálkodás!

Hogy erről is fogalmunk legyen — mert érdekes ám — elmondom!

A szent-gáli erdőkultivátorok kik közül — mellesleg legyen mondva — legtöbben — kevés megszakítással — hónapokat töltenek kint az erdőn anélkül, hogy gazdaságuk és otthonuk eszükbe is jutna, kimennek az erdőre és egy kiszemelt fatörzshöz odaállítván szekereiket, marháikat a jó Isten gondjaira bizván, hozzá látnak a törzs ledöntéséhez, még pedig a legtöbb esetben úgy, hogy közönségesen 1—1¹/₂ söt 2 méter magas töveket hagynak állani.

No már ez tulzás! fogja gondolni az olvasó; de daczára ennek, én ez állításomat — mint szemtanu — fentartom, mint egyáltalán mindazt, mit itt elmondottam, mert szemimmal láttam és tapasztaltam. De ha még meg is mondom, hogy a szentgáli erdőpusztítók, ha a törzs alsó részének levágása kissé nagyobb munkát igényel, szekéren állva vágják le a fát, állításomat a tisztelt olvasó el is fogja hinni.

Ha a törzs már ledöntetett és nehezen hasad — mert többnyire oly hosszú hasítványokra dolgozzák fel, a mily hosszúak szekereik — ott hagyják és helyette mást döntenek le, úgy, hogy az ily ledöntögetett törzsek és a hosszúra hagyott tuskókból, valamint a fák ott hagyott koronáiból több ezer méter kitünő hasábfa kerülne ki, ha feldolgoztatnék.

Ha a törzs a vágónak inyére van, azt felhasogatja, szekerét megrakja és elviszi eladásra; megjegyzendő, hogy a törzstetővel és az ágfával senkisémm törődik, mely részei a fának az erdőn maradván elkorhadnak, vagy — a mi még szerencse — az erdőkerülők által a szegény veszprémi taligásoknak egy kis borralalóért eladatnak.

Az így megrakott szekérral utnak indul aztán a szentgáli nemes erdőbirtokos, s beviszi Veszprémbe, vagy a zárgondnokság által tilos napokon más biztosabb helyre, például a nagy-vázsonyi völgyre, vagy a Balaton mellékére, vagy az erdő tőszomszédságában felállított taliga, villa stb. készítőkhelyébe, a Bakonybéli völgybe; Veszprémbe közönségesen 1 frt 20, 1 frt 80 kron adja el szekér rakományát, mely összeg — ha kezében van — belátogat vele az „Angyalhoz” címzett vendéglőbe, s ott ami inyére van, még a kirántott csirkét és fekete kávékat sem véve ki, élvezi. Hogy ily drága ebéd után a faárából nem sok marad, kiki elképzeli! Rebus quasi bene gestis azután ismét az erdőre tér vissza, hogy gazdálkodását folytassa.

Ha már most figyelembe vették, hogy az ily 1 frt 20—1 frt 80 kron Veszprémbe eladott szekér fának az erdőn való feldolgozása és piacra való szállítása az illetőnek legkevesebb két napjába került: megfoghatatlannak fog látszani, hogy 60—90 krért miként képes egy ember két máhájával dolgozni naponta? és ezt alig képes az ember másként magyarázni, mint az által, hogy az ily fapusztitókban szintugy, mint a szenvedélyes kártyásokban, legyőzhetlen szenvedély uralja a számító észet.

Lássuk már most, mi következménye van ezen életmódnak?

A szántóföldek csak rosszul, vagy éppen nem műveltetnek, minek folytán, mert — miként láttuk — fakereskedésük nem a legfényesebben jövedelmez, mezőgazdaságuk tönkre megy és családjaik nyomorognak, adójukat és egyéb kötelezettségeiket fizetni nem képesek, s így a végrehajtóknak bő aratást nyújtanak — már a hol t. i. még foglalni való van — mert idejüket, mely a közzgazdaság számára és saját jólétük előmozdítására hasznosítható lenne, kint az erdőn elher-

dálják, még pedig a közvagyon tönkrajuttatásában, s így nemcsak önmaguk, hanem a nemzet ellen is súlyosan vétkeznek ezen gazdag koldusok!

Igaz, nem hiányzik itt sem a jobb elem, mely ha mozdulni merne, sok másként lenne! azonban Gombás esete és a megye erélytelensége miatt tünni kénytelenek mindazt, mit fönebb csak halvány körvonalakkal ecseteltünk!

Ezen jobb elemekre nézve az új erdőtvény, melytől sokat remélnek, valódi záloga a jobb jövőnek, akár a közbirtokosság erdeje, mint közös vagyon kezeltessék ezentúl is, akár pedig sikerüljön nekik a birtok rendezést keresztül vinni; bár eddig még nagy kisebbségben vannak.

Azt kérdem tehát, az ily és hason esetekre való tekintettel: van-e szükségünk a várva-várt erdőtvényre? ha igen, miért ellenezték annak létrehozását annyian, sőt miért ellenségei még most is és miért igyekeznek annak sikerét kétségessé tenni olyanok is, a kik mint honatyák, hivatva vannak a haza érdekeit a törvények üdvös végrehajtása által biztosítani?

Végül szabadjon szerény nézetemnek ezen erdők tagosítására nézve kifejezést adnom.

A közbirtokosság azon része, mely tulajdonképen mint ilyen tekinthető, hogy ezen szomorú állapotokon segítsen és megmentse az erdőállományból azt, ami még megmenthető, és hogy általában a község gazdasági viszonyain is segítsen, elhatározta a birtokrendezés keresztülvitelét; sajnos azonban azon már fentebb érintett körülmény, hogy ezen jobb rész kisebbségben van, s így az eszme valósitása még igen kérdéses.

Nem lehet itt feladatomból tüzetesebb nézetet kifejezni afelett: valjon egyáltalán célszerű leendő a birtokrendezést úgy keresztül vinni, hogy minden egyes közbirtokosnak a reá eső erdőrészt is külön hasíttassék ki; szerény nézetem azonban az, hogy az erdőnek a közbirtokosok közti abszolút elda-

rabolása csak nagyobb mérvű pusztítást fogna maga után vonni: miért is azt hiszem, miszerint erdőjárandóság csak azok részére volna külön külön kihasítandó, a kiket legalább 50 holdnyi erdőterület megillet; azon aluli kisebb részletek pedig együtt volnának hagyandók és czentúl is mint közbirtokossági birtoktest kezelendők, a törvény értelmében — szaképzett erdész által.

Ezen nézetem támogatására nemcsak ezen kevés kivétellel, absolut erdőtalajon tenyésző erdők jövőjét, hanem azt is hozhatom fel, hogy a csekély kiterjedésű erdőrészletek rendszeresen, bizonyos üzemmód és meghatározott fordában célszerűen nem kezelhetők, valamint végre azt is, hogy az eldarabolt erdők minden egyes birtokos külön céljaihoz képest kell hogy kezeltessenek, miáltal a kezelés bonyolultabbá, több munkát igénylővé, s így drágábbá is válik: holott a közösen maradó erdő kezelése, felujítása, mivelése és őrzése könnyebb és olcsóbb; azonkívül pedig a legeltetési haszonvétel célszerűbb és rendszeresebb kihasználását is megengedi; mit itt figyelmen kívül hagynunk nem szabad.

Az erdők jóvedelmének felosztása sem jár semmiféle nehézséggel a közösen, de rendszeresen kezelt erdőknél; mert amint kiki birtoka arányában a terheket viselni tartozik, úgy az erdő jóvedelmében is ugyanazon arányban részesül.

Kitüzött célom eléréséhez szükséges még, hogy röviden ezen erdők jövő kezelési módja iránti nézeteimet is kifejezzem; mi mellett ezen erdőket úgy kívánom tekinteni, mintha jövőre is osztatlan birtokot képeznének.

Mindenek előtt meghatározandó itt a meglévő vágások kiterjedése, melyek szigorú legeltetési tilalom alá veendők midaddig, míg a marha szája elől ki nem nőttek; úgy szinte szigorún őrzendők minden emberi megkárosítások ellen is; ezekben tehát a fejszének árnyéka se jelenjék meg; nem pedig

úgy, mind eddig, hogy alig cseperedett fel egy nemesebb, egészséges, életrevaló törzsöcske, s már is ott volt az erdő tisztító fejszéje. Később pedig, midőn annak ideje megérkezett, rendes vigályítások vezetendők be.

Továbbá megbecsülendő, legalább megközelítőleg, mennyi fakészlettel birnak még az átszállalt vágható állabok? melyek az itt legczélszerűbbnek mutatkozó 80 éves forda évszámához képest 60 év alatt lennének kihasználándók, mialatt a jelenlegi vágások is elérnék vágható korukat és a rendes fordába beleilleszthetők lennének.

Megjegyzendő, hogy, miután itt kétféle fanemmel van dolgunk, melyek külön külön állabrészeket képeznek, ezek a terv megállapításánál figyelembe veendőek lévén, külön külön üzemtesteket képeznének, melyek mindegyikére külön külön vágásrend volna megállapítandó.

A csertölgyállabok megfelelő részei makkültetéssel azonnal felujtandók; a bükkállabok megfelelő részeinek felujtása pedig 8—10 évre terjedő előtilosokkal lenne eszközendő, miáltal mintegy 1750 kat. holdnyi terület folytonosan legeltetési tilalom alatt állana.

Végre az évi vágások — a bükkösökben megfelelő számú magfák fenntartásával — kihasználándók úgy, hogy a közbirtokosok tüzelőjét a dorong, galy és a csekélyebb minőségű hasábfá az erdőn szerteszét nagy mennyiségben elszórva heverő dült fával fedezné; a jobb minőségű hasábfá pedig eladatván, az adót, a kezelési és erdőmívelési költségeket stb. fedezné, melyeken felül, ha fölösleg mutatkoznék, a közbirtokosok közt birtokuk arányában lenne felosztandó.

Megvagyok győződve, s hiszem, minden józanul gondolkozó is befogja látni, miszerint a szentgáli lakosság, ha erdeit rendszeresen kezelendi, jobblétnék fog örvideni rövid idő múlva; mert midőn egyrészt azok, kik most erdőbirtokuk-

nak alig veszik hasznát, az őket megillető jövedelemnek örvendének, másrészt azok is, a kik eddig az erdőt pusztították annélkül, hogy abból hasznuk lenne, szántóföldjeiket több gondal mivelnék és szinte az őket megillető jövedelemben részesülnének nemcsak, hanem munkaerejüket is, melyet eddig haszon nélkül elfecséreltek, favágás és fafuvarozással ugy értékesíthetnék, hogy ebből — kisebb erőmegfeszítés mellett, — aránytalanul jobb jövedelmük lenne, mint az eddigi erdőpusztításból!

Egyesületi közlemények.

Az Országos Erdészeti-Egyesület 1880. évi januárhó 25-én tartott választmányi ülésének jegyzőkönyve.

(Folytatás.)

VI. Tárgyaltatik Pécs sz. kir. városának erdőrendezési ügyben egyesületünkhöz intézett következő átirata :

Tekintetes Országos Erdészeti-Egyesületnek Budapèsten. A város közönsége tulajdonát képező erdőterület rendszeres művelése annak szakértői felmérését és rendes turnusokra való felosztását igényli.

Mínhogy ennek czélszerű keresztülvitele kívánatossá teszi, hogy a városi tanács könnyebb tájékozhatás végett tudomást szerezzen arról, vajjon czélszerűbb-e, ha ezen munka, a rendes városi erdőmester, vagy pedig más, ezzel külön megbízott egyénnel teljesítettik?

Mínhogy továbbá arról is tudomást szerezni óhajtunk, vajjon volna-e ily egyén rendelkezésre, ki ezen munkát keresztülvinni szándékoznék? és általában ismeretlen előttünk, hogy ily erdőfelmérésnél és rendes beosztásnál holdanként mennyi fizetetik?

Egész tisztelettel felkérjük a czímet, miszerint fentebbi kérdésekre lehetőséghez képest felvilágosítást adni méltóztatnék.

Pécs sz. kir. város tanácsának 1880. évi januárhó 21-én tartott üléséből.

Zavaros, h. polgármester.

Az igazgató választmány a városi közönség által kért tájékozást következőkben határozza megadni :

a) ha a városi erdőmester okleveles erdészeti szakképzettséggel bír, s a rendes erdőgazdasági teendők mellett még

rendelkezhetik annyi idővel, hogy az itt kérdésben forgó erdőrendezési munkálatokat, illetőleg, gazdasági üzemterv kidolgozását teljesíthesse, ez esetre a költségkimelés szempontján kívül is feltétlenül kívánatos volna, hogy a kérdésben forgó munkálatokat végezze, mert ő már ismeri az erdőket és azok gazdasági viszonyait s jövőre is ő maga van hivatva a kidolgozott tervszerinti gazdálkodást folytatni;

b) ha azonban a városi erdőmester az itt kérdésben lévő fontos erdészeti munkálathoz szükséges okleveles erdészeti szakképzettséggel nem bírna, vagy a rendes gazdasági teendők működését annyira igénybe vennék, hogy az erdőrendezési munkálat teljesítésére ideje nem maradhat, ez esetben a munkálatok teljesítésére a szakközönlönyökben ajánlati tárgyalás lenne kiírandó s a kellő szakképzettséggel bíró vállalkozók közül lenne a munka végrehajtója választandó; az egyesület ez idő szerint oly szakférfit, ki a fennforgó munkát teljesíthetné, nem ajánlhat, mert ily képességű egyén szolgálati vagy munka vállalatra az egyesületnél jelenleg nincs előjegyzésben;

c) erdőrendezési munkálatok a különféle helyi és munkaviszonyokhoz képest és általános tapasztalati adatok szerint kat. holdanként 30, egész 60 krral díjazhatók.

VII. A titkár bemutatja az erdőbecsléstan kézikönyvére kitűzött pályadíjra beérkezett két pályaművet, és az ezekhez csatolt jeligés leveleket, jelentvén, hogy azok a pályázati feltételeknek és szabályoknak megfelelőleg lettek a titkári hivatalhoz beküldve, s kéri a bíráló bizottság kinevezését.

Az igazgató válaszmány a bíráló bizottságba Bikkal Nándor erdőtanácsos, Belházy Emil erdőrendező és Nickel Zsigmond erdőakadémiai tanár urakat választja; a jeligés levelek pedig rendben lévőknek találtatván, borítékba tétetnek s ez lezárva, az elnök és titkár pecsétje által, további megőrzés végett a pénztári szekrénybe helyeztetik.

VIII. Árkosi Benkő Ferenc „Fatenyésztés“ című munkájának bírálatára kiküldött bizottság a következő jelentést terjeszti elő :

Tisztelt igazgató választmány! Árkosi Benkő Ferencnek megbírálás végett kiadott „Fatenyésztés és Erdőmivelés“ című munkáját átvizsgálván, arra vonatkozó véleményünket röviden a következőkben van szerencsénk előadni :

Szerző ur a bemutatott kézirat-füzetecskében, mely hozzátvetőleges számitásunk szerint kinyomatva, legfeljebb 2 nyomott ívet tenne ki, legkevesebbet beszél a címben megnevezett tárgyról, t. i. a fatenyésztés- és erdőmivelésről, annyira, hogy ezen egészben véve is csekély terjedelmű irat se fatenyésztésnek, se erdőmivelésnek nem nevezhető.

Szerző munkáját az emberi nem teremtésével kezdi, s mint a hasonló gyenge kísérleteknél tapasztalás szerint lenni szokott, a bevezető részben sok mindenféléről beszél, nagyrészt olyanokról, a mik szorosan véve nem tartoznak a dologra.

Ezután elősorol néhány fát, de ezeket is minden rendszer és természetes egymásután következés nélkül. A fajokat nem ismeri s általános jellegeik szerint sem tudja megkülönböztetni. Így például a fenyők közül „fehér“ és „vörösfenyőt“, s a fűzek közül is csak „fehér“ és „vörös fűzet“ emlit, s leírásából teljességgel nem lehet tudni, hogy melyik az általa fehérnek, vagy vörösnek nevezett faj. Más fanemekre nézve is használ sajátosság elnevezéseket, melyek szerző vidékén közbeszédben tán használtak, de általános közforgalomban nincsenek, s ezért részben érthetetlenek.

Abban is, a mit a felsorolt fák tulajdonságairól hézagosan elmond, sok a tévedés és ismerethiány. Így például a bükkfáról azt állítja, hogy jó épületanyagot ad, s a tiszafát, gyalogfenyőt és szilfát a „puhafafélék“ közé sorolja.

Oda nem illő dolgokat különben másutt is közbekever : így például a vadalmából és vadkörteből való ecetkészítést s a veszett embarás elleni, valamint a juhok lép- és májbaja elleni házigyógyszer receptjét, sat.

Ily szerkezet mellett a csekély munkából is egy nagy rész selejtes, kivetni való dolog, gyenge stiláris előadással, össze-vissza hanyva.

A mit magáról a fatenyésztésről s illetőleg „erdőszaporításról“ mond, a felsorolt fák legtöbbljénél annak egyszerű megemlítéséből áll, hogy az illető fa magva őszkor, vagy tavasszal vetendő-e el, s a gyökérről kisarjadzó fáknak majdnem mindenikénél ajánlja a gyökársajkról való szaporítást, a fák szaporításának ezen legalárendeltebb módját, míg a magvetés és csemeteültetés körüli eljárást részletesen egyik fánál sem adja elő.

Egyszóval, maga a munkácska, jelzett gyengéinél fogva, leginkább tanuskodik afelől, hogy szerzője a rendszeres fatenyésztés- és erdőmivelésben avatatlan s az ezen szakba vágó irodalmat éppen nem ismeri. Ha nem is volna említve a munkácskában, ugyszólván ki lehet abból érezni, hogy szerzője egy, az ősi birtonkon gazdálkodó öreg ur, azon elemi és felettébb hézagos ismeretekkel, a mit tevékenységének szűk köre nyújthatott.

Egyébiránt gazdaságában igyekvő és hasznos embernek látszik s maga

elmondja, hogy szorgalma folytán birtokán gyümölcsöst, ákác- és füztelepet tud felmutatni. Okosabban is cselekszi, ha továbbra is azon kör határain belől marad, s a maga módja szerint ezután is tenyészt és mivel.

A jelen munkácska bemutatásával nem tudhatjuk, mi czélja volt szerzőnek; de lett légyen akármilyen, részünkről azt sem ajánlhatjuk, mert ilyen gyenge és primitív csekélységre semmi szükség sincs ma már, midőn nemcsak a jelesnél-jelesebb idegen nyelvű munkák között válogatni lehet, hanem magyar nyelven írott, jó fatenyésztési és erdőmívelési könyveink is vannak. — Budapest, 1880. január. 15.

Ifj. Hoffmann Sándor.

Székely Mihály.

A választmány ezen jelentést tudomásul veszi, s ehhez képest, a munka kiadását a földmívelési ministeriumnak nem ajánlja.

IX. A titkár bemutatja Roller Adolf, m. k. erdőmester és egyleti alapító tag által az egyesület könyvtára részére ajándékozott szakkönyvek jegyzékét.

A választmány a becses ajándékért Roller tagtárs urnak az egyesület nevében elismerő köszönetét nyilvánítja.

X. Az egyesület tagjaiul a következők vétetnek fel:

a) alapító tagok: Győry Vilmos, Bartha Sándor, Fuchs Ödön és Nagy László, m. kir. erdőgyakornokok külön-külön 160 frttal, ajánlja Rochlitz Pál; Wickl Antal, m. kir. kat. erdőbecslő, Piso Kornél, m. kir. erdőgyakornok és Prohászka Lajos, urad. erdészsegéd, eddigi rendes tagok egyenként 160 frttal, ajánlja Rochlitz Pál; Würsching Frigyes, m. k. erdőgyakornok, Janátka József, m. k. közalap. erdész és Biloveszky József, urad. erdészsegéd külön-külön 160 frttal, ajánlja Illés Nándor; Péch Dezső, m. k. erdőgyakornok és Csik Gyula, püspöki erdész, eddigi rendes tagok külön-külön 160 frttal, ajánlja Illés Nándor; báró Feilitzsch Arthur, Seefranz Gusztáv és Vikolinszky Jenő, m. k. erdőgyakornokok egyenként 160 frttal, ajánlja Belházy Emil; Neuschlosz J. fiai czég parkétgyáros és Jávorszky Albert, m. kir. h. erdész külön-külön 160 frttal és gyöngyösi Schmidl Rezső fakereskedő 200 frttal, ajánlja a titkár; ifj. Csaszgóczy Mihály, m. k. erdőpénzt. ellenőr,

Füstös Kálmán, Makucz Rezső, m. k. erdészek, Seeberg Adolf, m. k. faraktártiszt, Geiszler József, m. k. főerdész, E. Jakab Imre és Hubay Zsigmond, m. k. erdőgyakornokok, Baumann Antal, m. kir. gépmester és Marczelly Gusztáv, m. k. faraktárgondnok, eddigi rendes tagok külön-külön 160 frttal; továbbá Schréter Salamon fakereskedő 200 frttal, ajánlja Bikkal Nándor; Héczey Lajos főerdész 160 frttal, ajánlja Székely Mihály.

b) Rendes tagok: Zachar Gyula, Fuchs István, Schmutzer József és Krajcsovic Béla, m. kir. erdőgyakornokok, ajánlja Weisz Ferencz; Csik Imre, Csupor István és Trsztyánszky László, m. kir. közalapítványi erdőgyakornokok, ajánlja Hoffmann Sándor; Stern A. fakereskedő, Fogassy Gyula sen. uradalmi körerdész és Apáitzky Egyed, m. k. erdővéd, ajánlja a titkár; Weisz Dániel és Szálka Albert, m. kir. irodai erdővédek, ajánlja Piso Kornél; Bobok Tivadar, közalap. erdőgyakornok, ajánlja Akantisz Rezső; Fugh Otto, m. k. ispán, ajánlja Fuchs János, Nickl Aurél, m. k. erdőgyakornok, ajánlja Weisz Ferencz; Vuk M. fiai fakereskedő cég, ajánlja Thomesz Gyula; Sárossy Kapeller Ferencz, földművelési min. fogalmazó, ajánlja Ghyczy Emil; Guckler Károly, végzett erdőakadémikus, ajánlja Herger János.

XI. Alapítványaikat készpénzben befizették: Tisza Lajos egyleti elnök ur ö exeja 200 frttal; özv. Wagner Károlyné boldogult férje Wagner egyleti alelnök ur által tett 100 frt alapítványt, és ugyancsak az elhunyt akaratához képest ezen alapítványt 50 frttal készpénzben az egyleti alapszabályoknak megfelelőleg kiegészíti.

Alapítványaikat részben törlesztik: Belházy Emil, m. k. erdőrend. 10 frt; Fekete Lajos, m. k. erdőakad. tanár 10 frt; Szabó Adolf, m. k. kat. erdőbecslési felügyelő 20 frttal.

XII. A m. k. földmívelési ministerium által az országgyűlés elé terjesztett folyó évi államköltségvetésnek az erdő-törvény végrehajtását tárgyazó részéből az igazgató választmány arról értesülvén, hogy az erdőfelügyelők ideiglenes minőségben lesznek alkalmazva, s hogy a törvény végrehajtását vezető központi erdészeti osztály is csupán egy osztálytanácsosból és egy fogalmazóból fog állani: a választmány figyelemmel a hazai erdőgazdaság érdekeire és állapotára, melyek sürgősen megkívánják, hogy a törvény minden rendelkezéseiben lehető legcélszerűbben, pontosan és az ehez megkívántató legalaposabb szakképzettséggel hajtassék végre, szükségesnek ismeri, hogy az egylet részéről a földmívelési minister urhoz kérés intéztessék az iránt, hogy a kinevezendő erdőfelügyelők ne legyenek ideiglenes minőségben alkalmazva, mert ennek azon hátrányos következménye lenne, hogy a jelenleg végleges szolgálatban álló erdészeti tisztviselők közül sokan nem fogának az erdőfelügyelői állomásra pályázni, s igen valószínűen a szakférfiak épen azon részéből, kik az erdőfelügyelői teendők végzésére a legmegfelelőbb képzettséggel birhatnak; mint-hogy pedig a központi erdészeti osztály személyzetének költségvetésileg tervezett létszáma is elégtelennek ismerhető, mert azon igen sok és felette fontos teendők, melyek a törvény jó sikerü végrehajtása érdekében már ez évben is teljesítendőek lesznek, s mely minőségökben fontos és tagadhatlanul nagy mennyiségű munkák két egyénnel, még ha azok a legnagyobb munkaképességgel birnak, sem végezhetőek el, holott a törvény komoly végrehajtását feltételezve, épen az ennek alapját képező szervezeti munkának kell a legjobban megfontoltnak és helyesen bevezetettnek lenni, hogy az arra tovább épülő munkálatok és intézmények sikere kéteessé ne váljék, az igazgató választmány a földmívelési minister urnak nagybecsű figyelmébe ajánlja az egyesület azon véleményét is, hogy a költségvetési

tervezet szerint a központi osztály teendőinek végzésére alkalmazandó két egyén munkaaereje a folyó 1880. évi teendők végzésére sem lehet elégséges.

XIII. Jelen jegyzőkönyv hitelesítésével Ghyczy Emil és Hoffmann Sándor tagtársak bizattak meg.

Hitelesítésül :

Ghyczy Emil,
választn. tag.
Ifj. *Hoffmann Sándor*,
választn. tag.

Gr. Bánffy Béla,
alelnök.
Bedő Albert,
egyleti titkár.

Mit mondanak mások az erdőtörvény ügyében. *)

I.

(☒) Sokszor volt már és jogosultan hangsúlyozva az egyes minisztériumok ügykörének helyesebb beosztása; azonban fájdalom, semmi sem történt eddig e téren, s addig a míg a szomszéd Ausztria s Európa más államai, küzdve hasonló s talán terhesebb viszonyokkal is mint mi, időt találtak az állami közigazgatás terén gyökeres javításokat tenni, nálunk csupán a már sok üdvös dolgot évekre huzott enquetezésig haladt az ügy, s maradt 13 éven át minden a mint volt, elaltatandó a nagy közönséget ama semmitmondó frázissal, hogy mind ez, az adminisztráció általános rendezésének kérdésével függ össze s az egész együttesen oldandó meg.

No ha az adminisztráció rendezésének kérdését illető együttes megoldás továbbra is úgy halad mint eddig, akkor majd meg lesz az adminisztráció üdvös szervezete akkor, mikor már nem lesz kiért és mit adminisztrálni. Nem úgy juthatni azonban a javításhoz, hogy akkor a midőn a jót elismerik, ne érvényesítsék, mert később, majd valamikor, ha . . . még nagyobb jót is lehet tenni! Nem, hanem meg kell tenni mindazt, mi javítást hoz akkor és rögtön midőn erre a lehetőség meg van. Ez alkalommal is egy ily javítást kívánunk az adminisztráció és illetve a miniszteri tárczák helyesebb beosztása ügyében ajánlani; és pedig alkalom szerint, midőn épen most egy új hivatali szervezet beállításáról van szó, értjük az erdőtörvény végre-

*) Ezen czikkben két külön közleményt ismertetünk meg t. olvasóinkkal; mindkettő a „Magyar Föld“ czimű közgazdasági napilapban jelent meg, és pedig az I. számú annak f. évi 12-ik, a II. számú 21-ik számában. A szerk.

hajtásának ügyét, melylyel az erdészeti teendők egy részének intézése a földmivelési ministeriumra lett bízva.

Még a haza nagy bölcsének, Deák-nak életében, s annak helyeslésével merült fel magában a kormány körében az a terv, hogy az államvagyon kezelése t. i. állami jószágok, bányák és erdők a földmivelési minister keze alá bocsáttassanak, s bár tudomásunk szerint az előmunkálatok nagy része akkor megtörtént, még is az egész csak terv maradt, s míg a földmivelési ministerium, sajnálkozva az ország földmivelési ügyének rémitő hanyatlásán s egy tehetős magyar bérlő osztály hiányán, keserű érzéssel kénytelen nézni a gyönyörű államjószágok szomorú bérletügyét, addig a pénzügyminister, mint költségvetése mutatja, egy pár ispánnal és bámulatosszerű szerencsével választott bérlőivel olyan jól elkezelteti azokat a jószágokat, miszerint csupa öröm látni, hogy a valamikor való vagy soha nem levő megfizetésre mily pontosan jegyeztetnek fel a számadáskönyvekbe a bérhátralékok után járó késedelmi kamatok!

Hát a bányák? No ezeket majd csak beszüntetik rendre, vasat pedig csinálnak rosszabbat és drágábbat (Diósgyőr) mint mások az országban, a bányatanácsosok nagy száma ismét csinálja az újabb meg újabb, soha be nem teljesülő tervet, a bányászati költségvetés deficitje pedig marad, mint volt.

És az erdők! Ezekkel aztán már éppen szépen lesz. A földmivelési ministernek lesz erdészeti osztálya, a mely majd csinál mindenféle jó erdészeti tervet s intézni fogja az erdőtörvény és erdészeti tudomány kívánalmainak megfelelőleg az ország erdészetének közgazdaságát, a pénzügyministerium pedig vágat, szállítat s elad fát ugy mint anno domini 1871 és 1872-ben Erdélyben, Máramarosban stb., hogy aztán majd csak nyuljék a nyaka bele annak a magán erdőbirtokosnak, ha el akar egy kis fát adni, mert azt ugyan nem fogja tenni, ha nincs kedve ráfizetni.

Sohasem hinné az ember hogy ezek igaz dolgok, pedig ám valóságosan azok, s tudja is mindenki; de azért még nem volt kormány, mely segített volna rajta, maradt minden a réginél, s megy ugy minden, mint a hogy az isten, a pénzügyministernek más fontosabb dolga, s hivatalnokainak többé vagy kevésbé odaadó szorgalma megengedik. E viszony már eléggé tarthatlanná fejlődött; bizonyítja ezt az, hogy a pénzügyminiszterek mindegyre organisálják az államvagyon kezelését, s most már plane, ha a hírlapok nem oly régi közleményeinek hinni lehet, még az a szerencsétlen eszme is felmerült, hogy az államvagyon a pénzügyigazgatóságoknak, az erdőket pedig a bányászatnak adják át. Már maga a sok új organizáció és felforgatás, hivatalok és hivatalnokok költöztetése s az ily dolgokkal hosszú ideig járó hivatali tehetetlenség, sokkal

több költséget okoztak az országnak, mint a mennyi, ugynevezett megtakarítást a minster urak és tanácsosaik a papiroson kimutatnak.

A gazdák székes-fehérvári országos értekezletén programmunkká lett a ministeri tárczák helyesebb beosztását szorgalmazni, ennek kívánunk ma is megfelelni, midőn az erdőtörvény életbeléptetésének szervezésével kapcsolatban kifejezzük abbéli véleményünket, hogy ismét itt van az alkalom, a hol egy egységes szakvezetést igénylő ügyet két ministeri tárczára kívánnak bizni, holott annak egy tárcza körében lehet helye. Oda illhetnének még a közoktatásügyi ministerium által kezelt erdők is, hanem a közalapítványi birtokok különleges helyzete olyan, hogy ama egészen alárendelt szerepü s általában véve kevés értékü 80.000 holdnyi alapítványi erdőért ide vagy oda alig érdemes szót emelni.

Az államerdők gazdaságának kérdése már felettébb fontos, s a 3.000.000 holdat meghaladó kincstári erdőknek előrelátó, gondos és tapintatos vezetése már mélyre behat a nemzet közgazdasági életébe s anyagi viszonyaink fejlődésére, ugy, hogy nézetünk szerint, ha az erdőtörvény üdvös és kevesebb költségü végrehajtását s ezzel karöltve az állami erdőknek is oly irányu kezelését kívánják, mely a tiszta financiaális szempontokon felülemelkedve, arra törekszik, hogy érvényre juttassa az államerdők tulajdonképeni nemzetgazdasági hivatását, mely főleg abban áll, hogy szükség idejében segítsen és szükség ellen biztosítson, hogy konservatív és oktató kezelésével az ország másképen levő összes többi erdeinek gazdasági fejlődését helyes irányba tartsa és vezesse: akkor nem tehet a kormány üdvösebbet, mint azt, hogy az államerdők kezelését is azon minsterre bizza, ki az erdőtörvényt van hivatva végrehajtani és ha már tagadhatlanul szükséges és meg van az alkalom az államvagyon e részét a földmívelési minster kezébe átadni, akkor ezzel összefüggőleg teljesíteni kell azt is, hogy a bányák és jószágok szintén átadassanak, miután ezeknek is csak ott van helyük. A ki pedig azt mondaná, hogy nem lehet, az csak üres és alaptalan állítást kockáztat s egy tetemes költség-megtakarítással járó és az eddiginél feltétlenül jobb adminisztrációt kíván megakadályozni.

A földmívelési ministerium tudvalevőleg 13 éven át intézte a hozzá tartozó erdészeti ügyeket, a nélkül, hogy egy szál erdőse lett volna, de aztán ennek megfelelőleg haladott is gazdaságunk eme fontossága. Ilyen dolog is, fájdalom, csak Magyarországon történhetik meg! Nincs ott ma is egyetlen szakember, még az erdőtörvény országgyűlési tárgyalásához is a pénzügyministeriumtól kellett Bedő osztálytanácsost kikölesönözni. Ide tehát egészen új emberek beállítása szükségeltetik, a minél kétségkívül jobb lenné, ha — a mint ez a pénzügyi bizottságban is kifejezést nyert, a pénzügyministerium gyakorlott személyzete jönne át s az államerdők kezelésével együt-

tesen venné kezébe a törvény végrehajtását, külső iskolázott személyzetből válogathatva a fontos felügyelői állomásokra; míg ha ez nem így lesz az erdőtörvény végrehajtásánál, az ügy nagy kárára éppen az ország legképzettebb és tapasztaltabb szakembereinek tanácsa lesz elvesztve.

A legkomolyabb figyelmébe ajánljuk tehát a kormánynak ez ügyet és Szapáry minister urról kétségtelenül feltesszük azt a hazafiságot, hogy nem fog akadályt gördíteni az elé, hogy a pénzügyministernek ugy is csak terhet adó, s őt magasabb és fontosabb hivatásától elvonó államvagyonkezelést, bányát, jászágot és erdőt, a földmívelési ministernek adja át.

Hogy az, a mit mi most ajánlunk, az államvagyon ministeri kezelésére a leghelyesebb beosztás lehet, megerősíthet abban mindenkít még az is, miszerint 1873 óta hasonlót tettek Ausztria, Porosz-, Olasz- és Franciaország.“

II.

(J) Az erdőtörvény végrehajtása nem csekély nehézséggel jár, már ama körülménynél fogva is, mert népünk az erdők fontosságát sem nemzetgazdasági, sem magán jövedelmi szempontból nem ismerte még föl annyira, és az erdők iránti szeretet még nem ment oly erősen és általánosan vérebe, hogy a törvényhozás intencziói, az állam különös gondoskodása és felügyelete nélkül, érvényre juthatnának. Ép ezen oknál fogva és ezt előre látva vétetett föl a törvénybe az állami erdőfelügyelet intézménye.

Vannak sokan, kik ezt az intézményt perhorreskálják; költségeseznek, fölöslegesnek hirdetik. Hogy költségese, abban igazuk van, de mi nem kerül pénzbe a világon? Hogy azonban fölösleges lenne, azt nehéz bebizonyítani. Lehet, hogy egy század múlva övék lesz az igazság, akkor t. i., mire népünk megbecsülni tanulta az erdőt s az erdőgazdaság elveit általánosan fölismerte és magáévá tette.

Az erdők óvásának és ápolásának szükségét a népek a kultura haladtával szokták fölismerni. Nemzetünk nem ma jutott ugyan a kultura e pontjára, ezt bizonyítják régibb törvényeink; de hogy azok nem termették meg eddig a kivánt gyümölcsöt, az a mellett szól, hogy népünk még nem fejlődött odáig. Községi erdeink, sőt a magán-erdők nagy részének állapota szomorú tanui ez állításnak.

Mindennek beismerése azonban az értelmesebb és hazája sorsát szíven hordozó osztály részéről már túlhaladott pont s most csak az a kérdés: miként effektuáltassék a törvény és mik az állam teendői, hogy az nemzetgazdaságunkra nézve hasznossá váljék.

Igen óvatosan, lépést lépésre, megfontolva, a siker biztosságát kieszelve szabad csak előre haladni, mert a legkisebb hiba is bizalmatlanságot szülhet a törvény czélszerű volta ellen és veszélyeztetheti gyümölcsözővé váltát.

Ha számba vesszük a teendőket, melyek az erdőtvény keresztülvitelénél a földmivelési ministeriumra várnak, hajlandóbbak leszünk beismerni, hogy okadatolt a több oldalról nyilvánuló sürgetés, ezen ministeriumban az erdészeti osztályt mennél szakavatottabb s a feladatnak mennél inkább megfelelni képes kezekbe való letevésére.

Miután a törvény a véderdők és föltétlen erdőtalajon álló erdők használati módját megszorította, önkénytelenül következik, sőt az elsőkre nézve világosan ki is van mondva, hogy ezen erdők kijelöltessenek.

Mielőtt ezen kijelölés foganatosíttatnék, a ministeriumnak is szabatos utasítást kell adni arra, mely erdők soroztassanak az egyik vagy másik kathegoriába, mert maga a véderdők jelleme a törvény szavai által még nincs tökéletesen definiálva, illetőleg körülírva, s az adómentesség utáni vágy sok birtokost tévutra vezethet, de körülményesebb meghatározás hiányában a végrehajtó közegek is botlásnak lennének kitéve, mindkét esetben pedig az állam jövedelmei vallják kárát.

Továbbá megkívánja a törvény, hogy a véderdők, az állam, a törvényhatóságok, a községek, az egyházi testületek és személyek birtokában lévő, továbbá a köz- és magánalapítványokhoz és hitbizományokhoz tartozó, valamint a közbirtokossági erdők, volt urbéresek tulajdonába átment erdők, a bányaipar és más iparvállalatok céljaira alakult részvénytársulatok erdei rendszeres gazdasági üzemterv szerint kezeltessenek, s azok felülvizsgálását és jóváhagyását a földmivelési ministerium számára tartja fenn.

Ha már most meggondoljuk, hogy Magyarország összes erdőterülete 15 mill. 865.752 kat. hold, s hogy abból az állam 3,141.451 kat. holdat vall magáénak, tehát magánosok és társulatok birtokában 12,724.301 kat. hold erdő van, s ha feltesszük, hogy az összes erdőterületnek fele másnemű gazdasági mivelésre alkalmas, vagyis csak fele az erdőknek áll föltétlen erdőtalajon és futóhomokon, a mi valószínűleg, tekintve azt, hogy legterjedelmesebb erdőségeink hegyeken állanak, igen is alant van véve: még ezen esetben is a legszigorubb állami felügyeletet igénylő erdők majdnem 8 millió kat. holdnyi területet foglalnak el. Ha számításba vesszük azonban azt, hogy az ide nem számított erdőkben is jelentékeny rész állami, községi, alapítványi, hitbizományi, részvénytársulati stb. erdő, s tehát a felügyeletet igénylő erdőségek területe circa 10 millió kat. holdra tehető, akkor fogalmat nyerünk azon roppant teendők halmazáról, a mely a földmivelési ministerium erdészeti osztályának vállait terhelni fogja.

Igaz, a munkában 14 erdőfelügyelő s ugyanannyi segédfelügyelő fog osztozni, jóváhagyás végett azonban az osztályba sorozás (véderdő, föltétlen erdőtalajon álló erdő, vagy más gazdasági művelésre alkalmas talajon álló erdő), és a gazdasági üzemtelvek mind a ministeri

osztályban fognak összpontosulni. Hány ügydarabot kell majd keresztül vizsgálni? Hisz a parcellák száma elképzelhetlen.

S mily erőnek kellend majd a terv szerint ezen óriási munkával megbirkózni? Egy osztálytanácsosnak egy titkárral s egy segéddel.

Lehetetlenség!

Mondjon a ki mit akar, hogy e munka megoszlik hosszabb időre, hogy később, ha szüksége mutatkozik, szaporítani lehet a személyzetet stb. mindez nem nyugtathat meg.

Ha a munka hosszabb időre osztatik föl, fölosztható ad graecas calendas is. Ez pedig egyenlő a folyónak homokba futásával, a törvény hatásának elenyészésével.

Erdőtörvényünk jó, szabadelvű; de csak akkor váland üdvössé, ha gyorsan és erélyesen hajtatik végre.

Csak akkor szaporítani a személyzetet, ha annak szüksége mutatkozik; bizonytalan alapra fektetett ígéret. Száz eset közül kilenczvenkilenczszert azt lesz hajlandó gondolni az ország, a képviselőház sőt maga a minister is: nem győzik a munkát, mert nem dolgoznak. Hisz ugyis elterjedt vélemény: a ministeri hivatalnokok nem dolgoznak, csak csibukoznak.

Az experimentálás ismeretlen erővel mindig ismeretlen volt, s ma is az. Szervezésnél mindig a lehető legjobb, legtökéletesebb után kell törekedni.

Jobbnak, tökéletesebbnek látjuk a „Magyar Föld“ 12. számában indítványozott módozatot, s a mint ott hangsúlyozva volt, olcsóbbnak is.

A pénzügyministerium erdészeti osztályában az erdészet minden ága számára van főhivatalnok; így, hogy csak a gazdasági berendezést említsük, van kiváló erdőbecslő. Ha az államvagyon erdészeti osztálya átmegy a földmívelési ministeriumba, ez az erdőbecslő az alája rendelt személyzettel, melyet szükség esetén könnyen és olcsón lehet szaporítani, a törvény által előirt gazdasági terveket felülvizsgálhatja. Míg ellenben, akárhogy okoskodjunk, előbb-utóbb e célra a földmívelési ministeriumban külön erdőbecslőt kellend a megkívántató személyzettel alkalmazni.

Nem merjük állítani, hogy az erdők felügyeletére tervezett osztálytanácsosi állomást meglehet majd takarítani, mert azt nem tudjuk képzelni, hogy egy személy önmagában, bármennyire munkaképes legyen is, az államjavak igazgatását s az erdők feletti felügyeletet is vezetni képes legyen. Minden osztálynak meg kell a maga főnökének lenni, meg az államjavak, meg (esetleg) az alapítványi javak igazgatására, s még az erdészeti felügyeletre is. De mindezen osztályoknak lehet, sőt kell lenni egy főnökének, a ki az egész vezesse; s e célra csak oly férfiut szabad választani, a ki már eddig is kiváló képességnek jelét adta.

Ilyen emberünk van. Ott van Bedő főerdőtanácsos, a ki az erdészet körében eddig előfordult minden alkalommal megmutatta, hogy a kellő szakavatottság- és erélyvel bír. A többi állomásokra is majd akad ember, nincs hiányunk kitünő erdészekben.

De nem feladatunk konkrét javaslatokat tenni, s a földmivelési minister terveinek elébe vágni, csak azért szólaltunk föl, mert a kérdés szőnyegre hozatott, s megvitatása által használni véltünk az ügynek.

Mi az összes erdészetnek a földmivelési ministeriumban való egyesítésétől csak jót remélünk, mert az erők egyesítése mindig lehetővé teszi nagyobb akadályok legyőzését, nagyobb munka elvégzését, a kitűzött célok biztosabb elérését.

A munka nagy, s mint kimutatni igyekeznék, kevesebb erővel győzhető az indítványozott módon. Tehát kevesebb költséggel is, ez pedig nálunk igen megfontolható.

A kitűzött cél erdészetünk felvirágzása, azt pedig annál biztosabban érjük el, minél helyesebben választjuk meg az utat, s minél inkább egyetértünk annak követésében. Míg ha egyikünk ide, másikunk oda huz, ki nem mozdítjuk helyéből államkincstárunk deficitben megfeneklett szekerét.

Csatlakozunk azon nézethez, hogy az államerdők hivatása szükség idejében segíteni és szükség ellen biztosítani és tanulságos példával előre menni, s osztjuk azon nézetet is, hogy az állami erdőket nem finansziális, hanem nemzetgazdasági elvek szerint kell kezelni. Miután pedig a pénzügyministerium már természeténél fogva finansziális elveknek kénytelen hódolni, nemcsak az államerdők kezelését, de általában minden államjavadékát a földmivelési vagy közgazdasági ministerium kezeiben inkább helyén levőnek tartjuk.

Miután tehát az összes erdőgazdaságnak a földmivelési ministeriumban való központosítása mellett a takarékoság pénzben és munkaerőben, a célszerűbb s nemzetgazdasági elveknek megfelelő gazdálkodásra való kilátás, az államerdészetnek az összes országos erdészetre jótékony befolyásának előrelátása szólnak: valóban üdvösnök tartanók, ha irányadó köreink ezen kérdéssel komolyan foglalkoznának s azt hazánk és nemzetünk javára e kínálkozó alkalommal megoldanák.

Meg vagyunk győződve, hogy ezen eszmének realizálása eddig is nem az illetők hazafisága, vagy az ügy iránti buzgalom hiánya, hanem a miatt maradt el, mert meglevő institucziókon változtatni fölötté nehéz s nagy felelősséggel járó feladat, és ministereinket annyira igénybe veszi a — fájdalom — gyakran meddő politika, hogy közgazdasági kérdések megoldására alig marad elegendő idejük. Pedig bizony közgazdasági kérdéseinket viszonyaink között elébe kellene tenni minden politikának.

A bölény tenyészetéről.

A bölénynek Felső-Sziléziában a herceg Plesz-féle vadásban sikerült meghonosítása által, ezen érdekes vad újabb időben ismét figyelem tárgyává kezd lenni. A Berlinben megjelenő „Zeitschrift für Forst- und Jagdvesen“ czimű folyóirat, múlt évi október havi füzetében, érdekes közlemény jelent meg ezen vadra, valamint annak tartózkodási helyére és életviszonyaira vonatkozólag, s ebből kivonatolva és miután az ungvári kincstári uradalomban is meghonosítani szándékoznak, közöljük az alább következő adatokat.

Azon nagy erdőösszet, melyben a bölény még honos, Lithvánia keleti részében, a Grodno kormányzóság Wolkowisk kerületében fekszik, s azt a Narew folyó 21 kilométer hosszú vonalon metszi át és osztja két egyenlőtlen részre, t. i. a jobb oldalon fekvő, 26.267 hektár nagyságú swislotschski és a baloldalon elterülő, 102.308 hektár kiterjedésű bialowiäschski erdőre. Az összesen 128.575 hektár területből 108.849 hektár erdősült. A swislotschski erdő egy hasonló nevű főerdészséget képez, míg a bialowiäschski 4 főerdészségre (Pruschany 1, 2, 3 és 4) vagy felosztva. A vadászat céljából az egész rengetegen egyetlen hajtóhálózat terül el. Az erdőség legnagyobb átmérője 64, körülete pedig 256 kilométer; körülbelül a közepén fekvő Bialowiäschs községben van egy császári vadászkastély, az udvari kíséret elszállásolására szolgáló másik épülettel együtt. A vadászkastély oldalos helyen, svájci stílusban épült s egy kis kerttel van körülvéve. 1860-ban itt vadászott a császár a közeli vadaskertben bölényre és más vadakra, melyek (névleg : däm vad, őz és vaddisznó) ezen 630 hektár kiterjedésű vadaskertben előfordulnak. A vadaskerten kívül ércszobor áll, mely azon jelenetet örökíti meg, midőn egy bölény a támadó kopófalka ellen védi magát. A szobor alap-

zatán felirat jelzi a vadászat helyét és idejét. 1876-ban Wladimir nagyherceg időzött néhány napig itten. Az erdőség közepén fekvő Bialowiäschs falutól jó utak vezetnek az erdőtisztek lakásai, valamint Narewka és Pruschany városkák felé s más irányba.

A Narew folyónak az erdőség határain belől még jelentékeny mellékfolyói is vannak, részben tutajozható vízállással. Azonkívül előfordulnak az erdő belsejében szénatermelésre alkalmas nagyszámu lápos helyek is, némelyik 1000 hektárt meghaladó kiterjedéssel. Fájdalom, előfordulnak paraszt-rétek is mindenik folyó- és patakmentén. Ezen ürügy alatt a parasztoknak joguk lévén az erdőbe bejárni, a bölényeket nyugtalanítják és az ivőhelyekről elriasztják. Ennélfogva ezen réteket ki kellene cserélni. A bölények nem tartózkodnak az erdőség minden részében, hanem mondhatni, hogy valamennyi pagonyon tovaterjedő mintegy 76.475 hektár képezi azok igazi otthonját s ezért ezen hely ugy kívül, valamint a paraszt birtokterületek felőli belső határvonalán kerítéssel van ellátva.

Az erdőség uralkodó fája az erdei fenyő, mely a magasabb fekvésű homokos helyeken tisztán is fellép, de azonkívül luczfenyővel és nyirfával elegyesen is előjön. Alárendeltebb mennyiségben s főleg alantabb fekvő helyeken található még a tölgy-, nyár-, gyertyán-, juhar- és szilfa. Az erdei fenyőállatok előbbi szállalás következtében igen egyenetlenek; nagyon sok a túlélő törzs s kivált a vadtilosban feltűnő számban fordulnak elő az elhaló, száratag és feküfák. A túlélő törzsek többnyire óriási nagyságuk 26—36 méter magassággal s 70—140 cm. átmérővel; koruk 250—300 év, sőt nem ritkán ennél is több; zuzmókkal és gombákkal erősen el vannak lepve, s már csak tűzifára valók. A most említett élődiék fellépte, valamint azon körülmény, ha a fatörzs a

fejszeütésre tompán zugó hangot ad, biztos jele annak, hogy a törzs kipusztulásához közel áll. A még egészséges példányok azonban szép méreteinél fogva Danczig, Memel és más kikötőkben keresett árutárgyat képeznek. Más fa ezen erdőségből nem is megy külföldre, sőt 1859-től 1877-ig az egész erdőségben nyers fát egyáltalán el sem adtak. Ekkor azonban egy hivatalos becselő-bizottság megkezdte a vadtiloson kívül fekvő részekben a túlélte erdei fenyő törzseket kijelölni, felbecsülni és eladni, s 1877. és 1878. folytán 47.929 törzs eladásából 177.000 rubelt vettek be, mely a hivatalos becslés alapján megállapított 59.088 rubel becsértékkel szemben, az orosz rubel akkori csekély árfolyama mellett is, igen szép eredménynek mondható. Különben a többi fánemek is vágható 80—120 éves, sőt azon felüli korban állanak; kelendőség hiánya folytán azonban valószínű, hogy a lombfák és lúczfenyő legnagyobb része tövön fog elrohadni. A fakészlet kiszámítása czéljából több próbát vettek fel, s ezek alapján hektáronként 350—450 köbmétert állapítottak meg. Hézagok és tisztások oly kevés számban fordulnak elő, hogy az erdőség nagy kiterjedéséhez képest említést sem érdemelnek.

Az erdő becslésére kiküldött bizottságnak van feladataul téve az is, hogy a vad részére kijelölt réteket megvizsgálja, a mivelés alá veendő tisztásokat kijelölje, a vadöröknek terményföldet hasítson ki, s mindenek fölött, hogy a paraszt-réteket az erdőség határain kívül fekvőkkel kicserélje. A becslők csekély száma mellett ezen munkálatok ez ideig még a vadtiloson kívül sem fejeztettek be; csak ennek megtörténte után fogják ugyan azt a tiloson belől is megkezdni. Egyelőre nem lehet megítélni, hogy az erdőség belsejében a kihasználás minő eredményekre vezetend, mert a termelés és kihordás innen összehasonlíthatatlan nagyobb nehéz-

ségekkel jár. A külső részekben már tett kezdeményezés azonban biztató kilátást nyújt.

Az a kérdés már most, hogy vajjon az erdőknek szabályszerű üzem alá vétele a bölények fennmaradására hátrányos következményű volna-e? A bölény állítólag nem oly rendkívül félénk vad, hogy az ember közellété által nagyon zavartatnék. Sőt gyakran megtörténik az is, hogy a szelid nyájhoz vegyül. Helybenmaradására nézve fontosabb a jó táplálék és bő viz, mint a teljes zavartalanság, mely miatt az erdő mindennemű használatáról le kellene mondani. Kétségtelen, hogy bizonyos fokú nyugalom, valamint más vad, úgy a bölény helybenmaradására nézve is szükséges; de a vad-tilos kiterjedése a 76.000 hektárt meghaladja, s ilyen területen csakugyan lehet gazdálkodni a vad jelentékenyebb zavarása nélkül is. Szorgos utánjárással kifürkészték, hogy a bölényeknek a tilosban 12 főtartózkodási helyük van, 10 a bialowiäschski, 2 pedig a swislotschski erdőben, s a vágásokat nehézség nélkül lehet úgy intézni, hogy ezen helyek közül mindig csak egy legyen nyugtalanítva. Ily értelemben rendelte el a ministerium az erdőgazdaság szabályozását. Azonkívül a vágatást és az anyagok termelését a kezeléségnak kell eszközölni, mely rendszabály Oroszországban eddig csak kivételesen talált alkalmazást, általában szokásban lévén, hogy a fát tövön adják el.

Jelenleg egy bölény tiltott elejtéséért 150 rubel büntetés van kiszabva. Jóllehet, hogy ez semmi esetre sem magas büntetés, azért még sem fordul elő soha vadorzás; mert ezen erdőkben egyáltalán mindenféle vadászás tilos, s a vadőrök nagyon szorgosan felvigyáznak, elannyira, hogy pontosan tudják, hol hány vad tartózkodik. Azonkívül a bölény nem is az a vad, a melynek elejtése az orvadászra nézve valami különös ingerrel bírna; mert húsa szívós s semmi jó

ize sincs, csak a bőre használható, névleg lószerszámokra. Szarva fényesebb ugyan, de különben hasonló a szelíd szarvasmarháéhoz. Nagyságra egyenlő a legerősebb bikával, sőt magasság tekintetében ezt felül is mulja. Homloka erősen kidomborult, s fejét és nyakát hosszú, fürtös sörény fedi, mely álla alatt szakált képez. Rövid farka bojtos. Vadsága leginkább szemében nyer kifejezést; gyakran szokta szemgolyóit felfelé forgatni s ilyenkor úgy tűnnek fel ezek, mintha vérrel lennének elfutva.

1871-ben különböző, következményeikben igen helyeseknek bizonyult, intézkedések tétettek ezen nevezetes vad fentartására és szaporítására. Így például az, hogy a vad részére való széna Péter-nap előtt takarították be, mivel így izletesebb és táplálóbb. Egy része ennek a termelés helyén marad; egy részét fészerek alá hordják, a hol a vad szintén felkeresi, s végül szétraknak kisebb csomócskákat a vadcsapásokra is. Továbbá miután a vadak legelője elégtelen volt, erre alkalmas helyek kitisztítása és legelővé változtatása véteztetett célba. A folyók mellett benfekvő parasztréteknek kicserélésével ezen bajon természetesen a leggyökeresebben segítve lett, a mihez járul még azon előny is, hogy most már a vadak akadály és háborítás nélkül juthatnak a folyóvizekhez.

Méltán fektettek főszlyt a farkasoknak, a bölény eme legveszedelmesebb ellenségeinek kiirtására. Nyár utóján hajtóvadászatokat rendeznek ellenük, ősszel és télen dögre csalva lövik, azonkívül méreggel, verembe és törbe ejtve pusztítják, s mindezt oly jó eredménnyel, hogy a bialowiäschski erdőben már nincsen is farkas, s ha a szomszéd helyekről oda átkalandoz, rögtön vadászatot tartanak reá.

Ha a vadőrök egy elhullott bölényt találnak, erről kötelesek 24 óra alatt jelentést tenni, különben pénzbüntetéssel rovatnak meg. Ugyanez áll a többi vadakra vonatkozólag is,

mivel az erdő általános vadászati tilalom alatt van, nemesak a bölényre, hanem más vadakra nézve is. A bölények többnyire elöregedés következtében mulnak ki. Az ilyen elaggott állat rendszeren már előre elválik a csordától, s azután, halála bekövetkeztéig, magánosan bolyong az erdőben. Amint valamely elhullott állatról jelentés érkezik be, a kerületi biztos a főerdészt és vadőröket maga mellé véve, azonnal vizsgálatat tart s constatálják az állat kimulásának okát. A jelenlegi bölényállomány 600 darabból áll.

Ugy látszik, hogy a bölényállomány utóbbi években szaporodott; legalább erre lehet következtetni a szt.-pétervári erdészeti egyesület 1873. évi gyűlésén tartott egyik értekezésből, melyben a bölények akkori száma csak 528-ra tétetik (Brehm szerint 1543 darab volt) s a vad tiltott lelövéséért akkor csupán 25 rubel büntetés volt megszabva. Ugyanakkor nyíltan be kellett vallani azt is, hogy a vadállomány egy idő óta észrevehetőleg csökkent. 1832-ben ugyanis 712 darabot számítottak meg s azon évben 58 borjuval szaporodott az állomány, az apadék pedig csak egy darab volt, melyet medvék téptek szét; e szerint 1833-ban 769 darabnak kellett volna lenni; a megszámlálás eredménye azonban csak 715-öt tüntetett fel. Az 1833-tól 1843-ig terjedő tíz év alatt az évi ellések száma állandóan 55—65-re, az elaggott példányok kimulta folytán bekövetkezett apadék pedig 6—14 darabra tétetik. 1843-ban a hivatalosan bejelentett ellések száma 109-re, később 150-re és 170-re emelkedett, míg az apadék semmi esetre sem tett többet az addigi átlagszámnál. Így 1860-ban (midőn a császár ott vadászott), az állománynak a 2000 darabot jóval meg kellett haladnia, de csak 1575-öt birtak összeszámítani. Ez időtől kezdve 1863-ig az állomány-szám 724-re apadt, és pedig azon okból, mivel ekkor különböző muzeumoknak részint csontvázokat, részint élő példányo-

kat nagy számban küldöztek szét. Ekkor különös vadőröket alkalmaztak, gondoskodtak a vadak jobb táplálásáról, elrendelték a farkasok erélyes irtását s az állomány pontosabb megszámitását. Midamellett 1868-ban 559, 1869-ben 541, 1870-ben 542 és 1872-ben 528 darabot találtak csak, beleértve a vadaskertben volt 42 darabot is. Elvitázhatlan volt tehát a vadak számbeli apadása és meddősége. Ezt bizonyították a benszüllött öregebb vadfelügyelők is, határozottan állítván, hogy 30 évvel azelőtt a vadak száma háromszor annyi is volt, úgy, hogy a látogatóknak csak valamely vadlegelőt kellett felkeresniök, hogy egész csordát láthassanak, míg ha most valaki a vadaskerten kívül bölényt akar látni, valóságos hajtó-vadászatot kell rendezni a vadra.

Különböző okokból igyekeztek kimagyarázni a vadállomány ezen apadását. Egy bécsi tudós, a helyszínén tévén megfigyeléseket, azt állította, hogy a bikák ivarszerve elsatnyult és nemzésre képtelen s ennél fogva a fajnak ki kell halni. De ezen állításnak már akkor ellene bizonyított a herczeg Plesz-féle vadaskertben tett tapasztalás, mely szerint ottan a vad szaporodása nagyon kedvező arányokat mutatott, valamint a bialowiäschski erdőben is, jóllehet nem sok, de néhány ellés mégis évről-évre előfordult.

A bialowiäschki éltesebb parasztvadászok azt állították, hogy a bölények apadása a jobb fajta ottani takarmányfüvek apadásának a következménye. Előbbi időkben szokás volt, hogy a vad tartózkodási helyeit minden 3 évben kora tavasszal leégették, a miáltal a kitünő takarmányt szolgáltató szagos pázsit (*Anthoxantum odoratum*) gazdag növése idéztetett elő. Mióta ezt s egyáltalán a vadlegelők gondozását elhanyagolták, ezek évről-évre mindinkább benőnek; a talajt moha gyalogfenyő és egyéb cserjés növényzet lepi el s hiányzik a táplálék. A bölények nyáron át, s főleg őszkor : szénatakarás ide-

jén félehesen tévelyegnek az erdőn. Télen még jobb dolguk van, mert akkor takarmányoztatnak s a parasztok künn lévő szénaboglyáihoz is hozzáférnek. 1872. évi november havában még szép meleg időjárás volt, úgy, hogy a barmok még a legelőre kijártak; a bölények azonban — egy szemtanu állítása szerint — ez időben már mind a szénás fészerek közelében voltak gyűlve, jeléül annak, hogy a füveseken nem találtak elégséges táplálékot. Ha a szénatakarmány már nyáron összegyűjtve lett volna, valószínű, hogy a vadak már akkor is mellőzik vala az amugy is csekély fülegelőt. Ehez járult, hogy a folyók mellett fekvő legjobb rétek a parasztok birtokába voltak átadva. Előbbi időkben csak némely közelben lakók gyakoroltak ezen réteken használatot, a kik sohasem éjszakáztak künn. Most azonban távolabb lakók is használati joggal birván, nemesak hogy a szénacsinálás idején több ember lepi el a réteket, hanem még amellett sokan 1—2 héten keresztül ottan is éjszakáznak. Természetes, hogy ez a vadaknak nagy nyugtalanításával jár; legfőbb pedig az, hogy miután a rétek legnagyobbrészt a folyók mellékén terülnek el, a vadak az itatókra való jutásban gátoltatnak. Őszkor, a párzás idején minden más fővadnak meg van bő tápláléka; csupán csak „a télen át császári szénán takarmányozott bölények“ — mondja czikkiró — „sz szenvednek nyárutóján éhséget, s ennél fogva üzekedésük, mely augusztus havára esik, gyenge és sikertelen.“ A bölénytehen májusban ellik s a borju 18 hónapig marad az anyjával, mely idő alatt a tehen nem üzekedik többé s már ez okból is a bölények szaporodása ritkább, mint más vadaké. Azonkívül nem is üzekedik valamenynyi egy időben; a jól tápláltak korábban, középes legelő mellett későbben s a szűk élelmen tengődők épen nem.

A bölények kevesbülésének további oka gyanánt felhozzatik a farkasok azelőtti nagy mennyisége és azon körül-

mény, hogy különböző helyekre való küldés czéljából élő példányokat fogtak be. Az ilyen befogásoknál ugyanis, hogy egy példányt hatalmukba ejthessenek, korlátokat állítanak fel, s egész farkákat hajtásba vesznek kutyákkal. A korlátok átgázolásánál sok állat a gerinczét, vagy lábát töri, s az üldözött állatok felhevülten sietnek az itatóra. Így, a vadőrök állítása szerint, egy példány befogása 5—8 másiknak az életébe kerül.

Egy vagy két farkas nem képes ugyan a bölényen erőt venni, de miután a lengyel-forradalom óta a környékbeli lakosoknak fegyvert tartani nem szabad, a farkasok a vidéken igen elszaporodtak s támadásaikat erős csapatokban intézik. Ilyen rabló támadásoknak legkönnyebben borjas tehenek esnek áldozatul, mivel ezek ellés idején elválnak a csordától. Ajánlatos volna, hogy a falánk ragadozók ellen a hajtó-vadászatokon kívül strychnin-mérgezést is alkalmaznának. Különb, mint fentebb is említve volt: a falánk ragadozókat igyekeznek minden módon apasztani, s így például lőttek: 1870-ben 1 medvét, 5 hiuzt és 40 farkast; 1871-ben 1 medvét, 4 hiuzt és 63 farkast; 1872-ben 4 hiuzt és 39 farkast.

A szt.-pétervári erdészeti egyesület mellőzte határozott véleményt nyilvánítani az iránt, hogy az erdőnek a vadak által lakott alantabb fekvő fenyves részeiben is kísérletképp leégetések tétessenek; ellenben az 1873-ik évi gyűlésen a következőket mondotta ki határozatilag:

1. Okszerű erdőgazdaság folytatása a bölények fentartására semmi hátránnyal sem járna.

2. A folyómelléki területek okvetlenül visszaszerzendők az állam birtokába.

3. A mennyiben rendes vágások fognak vezetetni, ezek a letarolás után 3 éven keresztül szénatermelésre engedendők át s csak akkor veendők ismétli felujtás alá.

4. Mivel azonban a viszonyok tarvágatokat egyelőre nem engednek meg, a szükséges szénát a meglévő tisztásokról kell beszerezni; azután fokozatosan előállíthatók lesznek további füvesek a Pruschany 2-ik számú főerdészség tölgyes helyeinek letarolásával és kiegészítésével.

5. Ugyanezen célból moesáros helyeken lecsapolások eszközrendők.

A bölény-vadra, valamint az annak tartózkodási helyét képező erdőkre nézve fentebb vázlatosan ismertetett rendszabályokat nincs szándékunkban itten bírálat alá venni, s csupán annyit jegyzünk meg meg, miszerint azon erdőségekben az erdei fenyő-törzseknek 225 éves, vagy ennél is magasabb korban való kihasználása indokolva van azon körülmény által, hogy csak ezen legerősebb méretű törzsekre nézve van ottan kiviteli kereslet, s illetőleg némi haszon legalább azon példányokból, melyek hibátlan növés és egészséges alkat mellett érik el ezen tisztos kort, míg a rövidebb fordában nyerhető talán több s mindenesetre egészségesebb, de gyengébb méretű anyag ott teljesen értéktelen volna. E mellett ezen százados törzsek s azoknak itt-ott már a végenyészettel küzdő példányai, kölcsönzik az „öserdő“ jellegét a különben is rengeteg kiterjedésű erdőnek, melynek csendes rejtekein a bölény, földrészünk eme legnagyobb emlőse és aristokratikus vadja, még elég otthoniasan érezheti magát.

Székely Mihály.

Vidéki levelek.

I.

Kőszeg, 1880. február 1.

Azon veszteség fölött, mely szakunkat és egyletünket érte, nehéz vigasztalódni; az emberi társadalomban azonban a legkitünőbb embernek halála által támadó helyet is csakhamar mások töltik be, de szívünkben ki töltsé be az annyira tisztelt férfit, az oly igen szeretett barát helyét! Jól esik lelkünknek az általános részvét és buzdítson mindnyájunkat hasonlónak lenni hozzá.

Igen szép gondolat volt szerkesztőnkől a Wagner emlékére alapítvány indítványozása, melyet annál inkább helyeslek, mert nemes szívéhez méltóbb semmi sem lehet az özvegyek és árvák segélyezésénél. Bár mennél nagyobb lenne az adakozók száma, s minden szaktársunk, sőt az erdőbirtokosok is igyekeznének az erdészeti tisztviselők érdekeit szolgáló jótékony célhoz járulni. Ha ez alapítvány, tekintélyes összegre növekedhetik, a miben lapunk szerkesztőjének eddigi sikerei után szintén nem kétkedünk, akkor az erdőtisztek hátrahagyottjaira az „Országos Erdészeti-Egyesület“-től évenként jelentékeny segély fog rendelkezésre állani; a mi valóban nem kis megnyugvására szolgálhat azon szerényebb fizetésre utalt erdészeknek, kik örököseiknek kevés vagy semmi vagyont nem hagyhatnak hátra; míg ha egyesületünknek tagjai voltak, megszerzik nekik azon jogot, hogy az Országos Erdészeti-Egyesület ezen alapítványából segélyt nyerhessenek.

Tél van kebleinkben, de tél, kemény tél a természetben is. Az erdőbirtokosok legjobban örvendhetnek neki. Fogy a tűzifa és ha következetes marad magához a tél, tavaszig még sok fog elfogyni. Legalább van valami, a miből pénzselhet a gazda; csak az a szomorú, hogy a pénzforrás leginkább a

szegénységet sújtja. Jobb bevételi forrásokról kellene gondoskodni.

A kiknek nyár és kőris erdeik vannak s azokban esztergályosoknak való törzsek és hasábok, azokat figyelmeztetjük, Math. Salches et Söhne cégére Harland-on Szt-Pölten mellett. Ezen cég ily fa után tudakozódik s a fának árát a legközelebbi vasuti állomásra szállítva kéri tudatni. Mily nagy üzletre lehetne kilátás: nem tudom; de azt tartom: kicsivel kezdve nagyra lehet vinni.

A tavasz közeledvén, a csemeték és magvak árai s az erdősités költségei most közvetlenebbül és általánosabban érdekelnek mindnyájunkat, ajánljuk azonban, hogy mindenki lehetőleg kerülje a magkereskedéseket s csak ismert jóhitelű helyről vásároljon; az erdőtörvény végrehajtásával pedig nem csekély terjedelmű kopáraink beerdősítésénél a mag és csemete-szükséglet fokozódván, ajánljuk erdőgazdáinknak, hogy erre már most kellő gonddal legyenek.

Fölhasználom ezen alkalmat szaktársainkat arra is föl-kérni, hogy a jövő tavaszi ertvényezések alkalmával adatokat gyűjtenének az ertési költségekről s e lapokban közöljék. Igaz, hogy ily adatok szerzése figyelmet és fáradságot igényel; de jó szolgálatot tesz a közönségnek. *Illés Nándor.*

II.

N a g y - K a m o n d, január 23.

Tekintetes Szerkesztő ur! Azon feltétel alatt, hogy e becses lapok vidéki levelezői közt netán következhető czéhmesteri választásnál, reám semmiféle hivatal viselés nem adatik, van szerencsém ezennel, a t. szerkesztő ur szives engedelmeivel, czéhbe beállani, *) melynek megtörténtével előre is bocsánatot

*) Szaktársi üdvözléttel fogadjuk önt is, és még mindazokat, kik jönni szándékoznak.

kérek azon eshetőségért, ha tán a ns. czéh t. tagjait ezen első jelentésem ki nem elégítené. A mi könnyen meg is történhetik, tekintve a kezdet nehézségeit, nem a ns. czéh, de saját igénytelen személyemre nézve. Ezek után legyen szabad mindenekelőtt kijelentennem azt, hogy alulirt, régen — csaknem annyi éve már, mint hány tagja a ns. czéhnek e lapok legutóbbi füzetének megjelenésekor volt — akart már beállni vidéki levelezőnek, s hogy mi tartotta ezen szándékának teljesítésétől eddig vissza, arra nézve azt, a ki ezt megtudni kívánná, legyen szabad e lapok m. évi juniusi füzetében található vidéki levél elolvasására utalnom; az megmondja világosan, midőn így szól: „Az a jó vidéki erdész, ki évek évek hosszú során át kezeli erdejét, éber figyelemmel kísérve abban mindent, a mi annak életére vonatkozik, ha tapasztalatait számba veszi, vajmi csekélyeknek véli azokat lenni, midőn az „Erdészeti Lapok“ érdekesnél-érdekesebb röptü cikkeit olvassa“ . . . . .

„Ezer kincsért sem merne azokkal a világ elé lépni.“
Mert hát: „Ugyan kit érdekelhetne az?“ . . . . .

Az idézetemmel és szerkesztő urnak azon szavai: „Óhajtjuk, hogy a magyar birodalom minden egyes vidékéről, minél számosabb munkatársakat birjunk, kik a körükben felmerülő erdészeti napikérdésekről, műszaki és üzleti vállalatokról, faárakról s egyéb előforduló eredményekről, habár ezek az illető helyi viszonyok közt, még olyan jelentékteleneknek is látszanának, lapunknak gyors és alapos tudósítást tegyenek“, indítottak engem jelen levelem megírására. Azért, ne méltóztassék azt hinni, hogy mint szokás mondani, ez tán „írói viselkedeg“ s egyéb czélből történik, mert engem csakis egyedül az vezet, hogy vidékünkéről én is jegyezzek fel valamit.

De talán soká is untatom már a t. olvasót üres fecsegéseimmel, azért áttérek a dologra magára.

Tehát, — — de hol is kezdjem hát el? . . . . .
 . . . . . csak midőn bentvagyok már,
 most látom mennyire nem irigylendő sorsa van egy vidéki
 levelezőnek; még hozzá, az „Erdészeti Lapok“ levelezőjének;
 mert pl. egy gazdasági lap levelezője már sokkal könnyebben
 írhat; ő írhatja: hogy kél a buza, rozs, árpa, zab, hogy
 állanak a vetések, milyen az időjárás stb. stb., s ezért még
 csak a szobából sem kell kimennie; de nem úgy az „Erdészeti
 Lapok“-nál. Igaz ugyan, az „Erdészeti Lapok“-ban is vannak
 piaczi árak feljegyezve, csakhogy — én azt hiszem — a
 honnét azok odakerülnek, ott bizonyára kell lenni fapiacznak is.
 Nálunk azonban ilyen nincs. Adnak és vesznek ugyan itten is
 fát, pl. épületfát, de annak az árát — néha — nagyon
 nehéz megtudni; — miért?! — mert hozzánk ezt a „nimet“
 hozza, s ettől már csak azért sem veszi meg a mi vidékünk-
 beli ember, minthogy ennek az árát azonnal szokás lefizetni;
 no, de megveszi a zsi . . , bocsánat, kereskedő, emberünk tehát,
 ha fára szüksége van, ide megy venni, pénze — minthogy
 termését a jég már háromszor verte el egymást követő évek-
 ben — nincs, de nincs is rá szükség; mert hisz a kereskedő
 „jó ember, megemberli az embert, csak a kamatot kell ren-
 desesen bevinni, az pedig nem sok“, de hogy időközben újabb,
 előre nem látott szerencsétlenség következtében, e csekély
 kamatot sem lehet bevinni, arról a jó Isten tehet, ...
 s hogy így a 25—30 frt faár 3—4 év alatt 100 frtra növi
 ki magát, arról még ő sem tehet, ... no de messze
 is jutottam már, azért tán nem fog ártani, ha visszatérek
 tárgyamhoz; hol is hagytam csak el?! hiszen tulajdonképen
 még el sem kezdtem, csak azt mondtam, hogy annak (már
 t. i. az épületfának) nagyon nehéz néha az árát megtudni.

Hogy mi az ára a tűzifának? azt meglehet ugyan tudni,
 de mégis legjobb volna, hogy a ki ezt tudni kívánná, maga

jönne a helyszínre, s itt megnézve a fát, megtudhatná annak árát is, mert én ugyan megírhatnám ezt, hogy pl. 2.5—3 frt, de meghatározni a kocsin, e pénzért járó famennyiséget, az már azután más kérdés.

Erről tehát inkább nem is szólok, hanem mint már előbb is ígértem, hozzáfogok levellem megírásához.

A mint tudni méltóztatik, vidékünk most van e becses lapok hasábjain először bemutatva, minthogy innét, eddig én vagyok az első vidéki levelező; azért jónak látom nem mindjárt a jelenen kezdeni, hanem kissé a multba is visszapillantani, még pedig azon multba, mely bizonyára hálásabb idő leendne e lapok vidéki levelezőjének, mint a jelen, mint-hogy akkor itten még több és szebb erdők lehettek, mint vannak jelenleg.

Hogy több csakugyan volt, azt bizonyítják azon helyek, melyek most mint szántóföldek használatnak; de melyek egykori létüktől ma is tölös (tölgytől), gyertyános, nyáros, vadalmás neveken ismeretesek.

Hogy szebb is volt, arra nézve következtetést vonhatni ide való, idős emberek beszédjeiből; de kísértük meg ezt élethüen itt úgy adni, a hogy ők tudják: „hej! . . . akkor vót csak jó világ, . . . szegin öregapám sokszor mondta, hogy akkor itt még zuhanyásáért vágták le a fát, mer akkor még lehetett ben válogatnyi; a koácsház mellett akkora fisz(füz)fa vót, hogy a bábo abba lakot, ijen téli üdőben anynyi vót a farkas, hogy egyes embernek nem igen lehetet eg indunyi, s ha eczer besötétüt, begyűtek a faluba; a berekbe meg vadlud, vadréceze anyi vót, ho mikor ónyos esső esett, az egész falu póznával ment ezeket agyon vernyi, mer nem tuttak röpünyi, hal meg anyyi vót, ho temérdek, osztán olanyok mint egy-e kis gyerek, . . . hej! . . . de csak jobb világ vót az akkor, 6—8 ökör át egye fertályos embernek az

istálójába, olanyok, ho szarvokkal a pallást bököttik, most csak borgyuk aho kipest, akkor nem bárán, virág, bimbó vót az ökörnek a neve — hanem szilaj, hajdár, daru, dallos — oszt ezek, hó vót még 4—6 fejős tehény, ezek is nagyobbak vótak mind most az ökör, meg 10—12 nevendik marha; oszt ezek ijenkor télen hasig átok a szénábo — nem ám a szómába — akkor még nem köllött az erdön levelest geráblányi, széna is több gyutott a marha alá mint most szóma. Hanem akkor, ha az ember este végig ment a falun, nem is vót ám egy ablakon se piros fűrháng, rózsás fűrháng, (odben se vót aranrámás tiker) mind most, meglehetett látnyi mikor bevitték a jó meleg turós rétest, ho gőzölgött az asztalon, — — — ha az ember bement gyutott is belüllő!! — de most — — — most piros fűrháng, rózsás fűrháng, aranrámás tiker, pettromos mécs, az asztalon eg kurumpi, ... csak ajis vóna ölig!!! — — . . . . Iyen világ vót akkor, sokszor beszíte szegin öregapám.“

„Hát ugye Mihá bátyám, akkor még a koács nem gubávol élesztette eg a lapos vasat?“ (eke vas). „Meghiszem öcsém ho nem“ — felel az öreg — kinek tán nem épen minden értéknélküli szavait, van szerencsém a föntebbiekben közölni; az utóbbi kérdésre pedig, minthogy az öreg, a mint látjuk, igen röviden felelt, engedtessek meg, hogy én felelhessek. Tehát a tűzifának meglehetősen jó ára lévén, a menyenyiben egy régi öl (még ez járja) kin az erdön 7—10 frt, s én ugy hiszem, ennek köszönhetni, hogy helységünk kovácsa — szénfára nem lévén pénze — hogy hogysen, azon gondolatra jött, hogy e helyett, az erdőben bőven található gubával tegyen kísérletet, kapta tehát magát, hozott egy zsákkal és az eredmény az lett, hogy azóta mászter uramat többször látni zsákkal hátán „az erdőre gubáér“ sétálni.

Most pedig, miután a multból ily észrevétlenül a jelenre

tértem, legyen szabad most csak ezt folytatnom. Nálunk a tagosítás már régebben megtörtént, s ez alkalommal, helységünk lakossága (volt urbéresek) fajárandóságuk fejében gyönyörű szép erdőt kaptak. Ezt néhány évig közösen használták, azonban ez uraiméknak így nem tetszett, jónak látták tehát felosztani; mert így mindegyik tudja melyik a magáé.

S mi következett ebből? az, hogy ha a megkezdett gazdálkodás továbbra is így marad, rövid idő múlva az erdőnek csak helye lesz. Erre enged következtetni a következő történeteske is. Mult télen történt itten, hogy egyike, ezen erdőbirtokos uraiméknak, egy valakinek néhány forintjával tartozott, ugyan ő, egy más valakinek is tartozott, de ennek már többel; s mert ez emberünket nem akarta tovább várni, keresetet indított ellene, s mi következett ebből? — nem más, minthogy ennek is csak az erdő adta meg az árát. Ugyanis „egy valaki“, vagyis az, kinek emberünk néhány forintjával tartozott, értesült a megkezdett perről, egyet gondolt, s azután kapta magát, ment az egyik közelebbi helységbe, itt faárverést hirdet, s összejött embereivel megy egyenesen az erdőre, s ott, gazdálkodik úgy, hogy nemcsak a tulajdonos, de azon községből még csak egyetlen lélek sem tudott a megtartott híres faárverésről csak egy kukkot sem, mindaddig, míg azt a fejszecsattogás be nem jelentette. — Ily történet azután csak megérdemli azt, miszerint e becses lapokban helyet találjon. — Éppen úgy, mintha csupán azt írom:

Tisztelt Szerkesztő ur! Különös egy játéka az a sorsnak, a mit velünk egy idő óta üz; mintha csak maga a boszuló istenség kergetné reánk mind a csapásokat, melyek erdeinket a mult évtized alatt szünet nélkül pusztították; mert nem elég az, mit az emberek, részint bűnös tudatlanság, részint a nyomor szülte szükségéből ellene elkövetnek, hanem még az elemi csapásoknak is évről-évre megújuló sorozatával — minők:

utófagyok, cserébogár és hernyófalás, víz, tűz, jégverés, majd hónyomás és szélviharral, kell folytonosan megküzdeniök; annyira, hogy okvetlen el kell e csapások alatt pusztulniok, ha csak a haragvó istenség végre meg nem elégtli a sok csapást.

Nem szólok az itt felsorolt csapásokról egyenként, mert az igen sok helyet igényelne e becses lapokban, pedig elmondhatom, hogy mindamnyiban többé-kevésbé volt részem, de nem tudom elmellőzni azt, hogy mi, bár nem egyedül nálunk volt úgy, az utóbbi években, a hernyófalásról meg ne emlékezzem; bár ezt is mellőzhetném, elég volna e lapokban is közölt azon tényre hivatkoznom, midőn a hernyók a vasuti vonatot megállították.

Többször voltam szerencsés (átkozott egy szerencse) magam is látni azt, midőn a vonat, a mintegy 250—300 méternyi, erdőn átvezető vonalrészen, csak nagy nehezen birt ez „Isten ostroma“ miatt keresztül vergődni. Mert nálunk a nép, egyenesen annak veszi. És valljuk meg őszintén, nem is más ez Isten ostrománál, mely először azt veri, a ki a bünt elköveti, azután azt is, a ki azt megengedi. A hernyók nálunk először is a községi erdőn léptek fel, oly terület ez, hol szarvasmarha és sertés néha oly számban van, hogy sem egyiknek, sem pedig másiknak nincs mit enni, a mit nagyrészen segít elő az, midőn tavaszfelé a száraz lomb — meggyujtva, néha heteken át ég — s vele, fű és fa, vagyis minden, miből az erdő áll. Ez leginkább a községi erdőkben szokott így lenni; és nincs a községekben a ki ezt meggátolhatná! —

Nincs a megyén itt — — — és amint nincs itt, úgy nincs az országban!

Hanem — rettenetesen bele keveredtem én ez egyszer az irásba, mindig ott veszem észre magam, a hol tollam már majdnem nagyon is vastagot fog.

Ezért bocsánat, az eddigi türelemért pedig köszönet, most már lehetőleg rövid leszek.

Azt emlitem meg még, mint nevezettest, hogy 1877-ik évi július 23-ikán itten oly jégeső volt, hogy 3 emberélet is esett áldozatául. A künnlevő emberek és marhákat véresre verte, a fákat pedig fehérre, persze csak azon oldalon melyről a jég jött, — nekünk 50—60 hold vágásunk esett útjában — melynek nagyobb fele 9—12 éves magról nevelt kocásos tölgy — más kisebb pedig 4 éves cser- és az előbbi fanemből álló sarjvágás volt. . . .

Erről azonban szerkesztő ur engedelmevel, többet majd máskor; most pedig a tavali és az előtti hótörésről valamit.

Mult 1878-ik évi november 2-ikától kezdve, sok panaszt lehetet általában mint erdészek, mint pedig gazdák részéről hallani, a nevezett napon bekövetkezett s e becses lapok t. olvasói által igen jól ismert hónyomásról, mely néhol — kivált tölgy szálakban — ha nem is annyira kárt (ezt az ideihez mérve mondom), de a szemnek minden esetre igen rosszul eső — megnevezhetlen valamit idézett elő. Minthogy azon idő óta említettem helyeken nem lehetett csak egyetlen lépést is tenni, úgy, hogy az embernek egy-egy többé-kevésbé megrongált — ágaitól megfosztott fa szemébe ne tünt volna. S midőn a jelen évi lombnővekvés, majdnem behegesztendő volt, ezen sokszor sajgó érzést, — akkor következett be azon nap, mely a „sors nagy könyvében csakugyan fekete betűkkel volt följegyezve.“ — Ezen nap 1879-ik évi október 16-ika volt, melynek emléke — én azt hiszem — tul él minden jelenleg élő erdészt; mert évtizedek lesznek szükségesek ahhoz, hogy ama sok kár, melynek e nap okozójává lett, csak némileg is kiegyesüljön.

És most bevégezem e levelem, azon őszinte szívből eredő jó kíváнатommal, miszerint engedje meg az ég, hogy az 1880 év ne hozzon annyi csapást, mint mennyit a közelmult, de

főképen 1879. hozott sokat szenvedett, szeretett hazánkra; árássa reánk már egyszer az ég az ő áldását; mely végből kívánok én: Boldog új évet!

Figura József,
urad. v.

III.

Bustyaházán, 1880. február 10.

Tekintetes Szerkesztőség! Ugy hiszem nem lesz érdektelen megýénk és müködési körünkþől is némi adatokat a tek. szerkesztőséggel s e becses lapok tisztelt olvasóival közölni.

Mindenekelőtt örömmel értesitem a tek. szerkesztőséget a felől, miszerint a m.-szigeti igazgatósághoz tartozó erdögyakornokok körében egy igen szép és üdvös eszme keletkezett, mely abban áll, hogy a nevezett igazgatóság kebelében lévő erdögyakornokok évenkint legalább egyszer, részint a központon azaz M.-Szigeten, részint a vidéken egybegýljenek. Ezen egybegýülés főczélja az volna, a collegialitást és a barátságot valamennyi erdögyakornok közt táplálni és fentartani, és hogy ily alkalommal barátilag közöljek egymással az egyes erdöhivataloknál véghez vitt munkálatokat és a gyakorlati idejük alatt szerzett tapasztalataikat ismertessék s végre ha kivihető lesz, az egyes szaktárgyakról a gyakorlati téren munkálatokat kidolgozni és ezeket a gyűlés alkalmával vita és bírálat alá bocsájtani.

Az első egybegýülés illetőleg értekezlet m. év deczember hóban Trebusán, Ritter Károly erdögyakornok s ottani h. erdész meghívása folytán jött létre. A második ez évi január hó 24-én M.-Szigeten tartatott s a harmadik Bócskón leend, mely alkalommal a gyűlések végleges megalakulásáról a tek. szerkesztőséget értesítendem.

Szakunk érdekében a barátság és collegialitás fentartása és különösen az egyes kezelési ágakbani jártasság és tapasztalás szerezhethése czéljából, talán czélszerű volna ilyenmü

„gyakornoki őszeljöveleteket“ hazánk más vidékein is alakítani.

Közlésre méltónak vélem még a bustyaházi erdőhivatal területén Szenes nevű erdőrészben Vuk és fiai czég által kezdett s jelenleg folyamatban lévő valóban érdekes dongatermelést. Ezen iparczikk, tudomásom szerint, Máramarosban eddig még nem termeltetett, minek következtében reánk gyakornokokra nézve ez által igen jó alkalom nyílik magunknak e téren is, a helyszínén egy kis jártasságot szerezeni. Vuk iparos ur m. év ősszel 55 igen ügyes munkással megkezdte a termelést s m. év végéig 700 db kiválogatott tölgytörzsből 21.000 akóra való dongát termeltetett.

Az egész érdekes s sajátságos termelési munkálatokról külön jegyzetek által szándékozom különben a tek. szerkesztőséget mielőbb értesíteni.

A nevezett erdőhivatal működési köréből szintén említésreméltónak vélem még azon körülményt, miszerint mindannak daczára, hogy a m. évben a makktermés megyénkben is igen gyéren mutatkozott, az erdőhivatali főnök és az illető erdész erélyes intézkedése folytán, még is sikerült 333 holdnyi területet ép és friss kocsános tölgyekkel ertvényezni.

Mint a nevezetesebb események közül valót megemlíthetem még azt is, hogy a bocsközi pagonyhoz tartozó Dubrova nevű erdőben múlt nyáron az illető erdész és az ottani erdőhivatalnál működő erdőgyakornokok állítása szerint — a bucsus pohók (*Phalaena bombix processionea*) Ph. b. dispar kisérétében, igen nagy számban mutatkozott. A kár, melyet a nevezett tölgyesek átka okozott jelentékeny, mert a kifejlődésben lévő szép makktermést annyira megsemmisítette, hogy ez csakis szórványosan fordult elő.

Kérdés most, nem fog-e jövő tavasszal a nevezett hernyó nagyobb vagy is oly nagy mennyiségben megjelenni, hogy a

környéken lévő s mostanig még érintetlen maradt tölgyeseket, sőt a legelésző marhát is a tavalyinál nagyobb veszedelemmel fenyegetse, miért is ily esetben az illető erdőhivatal részéről még ideje korán talán némi óvintézkedések igényeltetnének.

Mély tisztelettel:

Piso Cornél S.,
m. kir. erdőgyakornok.

A f a p i a c z r ó l .

Közli: Bedő Albert.

Budapest, februárhó 20-án

A fapiacz helyzete javuló irányban kezd alakulni, e változás azonban annyiban nem teljesen megnyugtató, mert egészen váratlanul jött s így állandóságához is némi kétely fér. Tények igazolják egyébiránt, hogy faüzelet utóbbi időben Németországfelé élénkület nyert s fenyőfából nagyobb szállítványok lettek oda kiküldve. E körülmény, szemben a még függő vám- és tarifa kérdéssel, melynek megoldásától különben joggal várhatunk könnyítést, minden esetre jó hatással van az üzleti viszonyok kölcsönös javítására, s ezt talán nem kis részben köszönhetjük jelenleg a hozzánk gyakran mostoha időjárásnak is, mely hidegével s jegével az orosz és svéd fák nagyobb tömegét távoltartván, a német vásárlókat hozzánk utalta.

Belföldi fapiaczunkon szintén oly viszonyok jelentkeznek, melyek a faüzlet ez évi jövőjét kedvezőnek ígérk, s ez, ha bár az árak lényeges emelkedését most nem is helyezi kilátásba, de mindenesetre bizalmat nyújt arra, hogy az eddig összegyűlt s a kiszállításra kedvező téli időjárással tovább szaporodó készletek itthon is vásárlókra számíthatnak.

Mint a fapiacz ügyével összefüggő kérdéseket meg kell említenünk a liptóujvári m. kir. erdőhivatal fenyőfatermésének 10 évre való eladását, s a szegedi fakereskedők emlékiratát.

A lipitújvári anyagok eladására az új árverés, miután a m. é. október 14-én megtartott ajánlati tárgyalás eredménye nem volt kielégítő, jövő márcziushó 16-ára lett kitűzve és Besztercebányán a m. kir. jószágigazgatóságnál fog megtartatni. Az eladás alternatív van tervezve, és pedig vagy tővön, vagy a raktárból. Kereskedő körökben rendkívül nagy érdeklődéssel várják az itt fenforgó tömeges eladás kérdésének mikénti megoldását, melyet különösen fokoz az, hogy a jelentékenyebb fakereskedők egy része tővön kívánja a fát megvenni, míg mások ismét a raktárból való eladást sürgetik; hogy mely irányban lesz a megoldás, ez nézetünk szerint igen természetesen attól függhet, hogy különben egyenlő üzleti biztosság mellett a tővön, vagy a raktárból való eladás biztosítja-e a kincstárnak több jövedelmet.

A szegedi és hozzájuk csatlakozott más tiszavidéki fakereskedők emlékirata, mely a múlt évi decz. 21-én Szegeden megtartott fakereskedőgyűlés kifolyása, s melylyel a kormány segélyét kéri: több részről és a napilapokban is komolyabb figyelmet nyert; megérdemli azért hogy mi is megemlékezzünk e helyen róla. Részünkről mindazon helyes figyelmet, mely erdőgazdaságunk és fapiacunk érdekei iránt tapasztalható, kettős örömmel fogadjuk, mert ez éppen nem alárendelt jelentőségű oly országban mint nálunk, hol az erdők becsét és értékét, bár mennyit beszéljenek is róla hangzatos szavakkal, tetteleg sohasem tudják vagy akarják érteni és becsülni. Szeretnők azonban hogy az adott figyelem mindig a kérdés lényegének megfelelő mértékben nyilvánuljon, mert oly esetekben midőn aztán elébb utóbb kitűnik hogy még sem minden úgy van a mint előbb gondolták, az ügynek nem sokat használtak az illetők. A szegedi emlékiratban is van több oly dolog, melyről azt mondhatni, hogy eső után köpenyeg; valamint az önérdék védelme is élesebben kitűnik belőle, mint a hogy ez egy nyilvánosan fellépő testületnek megengedhető lehet; hajlandók

vagyunk egyébiránt ezt a szegedieknél menteni azzal, hogy ők a fakereskedelmi viszonyok tetteles átalakulása által csakugyan szorult viszonyok közé jutottak s ezért van hogy kevésbé valának válogatosok a menekvésre szolgáló eszközökben is. Nem lehetvén itt egyébiránt helye a szegedi emlékirat minden pontjával tüzetesebben foglalkoznunk, annak csupán azon részére szoritkozunk, mely jogosult figyelmet érdemelhet. Az emlékiratnak ilyen állítása kettő van: egyik az hogy a kincstár erdélyi és máramarosi vállalkozói a tiszavidéki fapiacz helyzetére befolyással bíró szerződéseiket kellőleg nem tartják meg. Még nem tudjuk hogy mi alapos az állításban és mi nem, de tagadhatlan hogy az állami szerződések pontos megtartását minden honpolgárnak joga van követelni s ezt a szegedi fakereskedők kettős joggal is kívánhatják, és az állam ha alapos az állítás kétségkívül meg is fogja tenni azt, a mi szükséges hogy a kellő rend meglegyen. A másik a differenciális vasuti tarifák útján Galicziából hazánka behozott tömeges fenyőfűrészáru beszállítása. Ez már tökéletesen igaz, s részünkről is már évekkal előbb felszólaltunk ez ellen és csak sajnálni lehet, hogy a szegedi kereskedők sem tették korábban. Az e téren való orvoslás szüksége kétségkívüli és tagadhatlanul kívánatos is, hogy a kereskedelmi és nevezetesen a közlekedési ministerium részéről a kellő óvintézkedések megtéssenek, még pedig annyival inkább, mert az is tény, hogy a galicziai faanyagban a fogyasztó közönség nem kap oly jó és tartós árut, mint a magyar erdőkből jött termékekben.

Van azonban a szegediek kérvényének még egy melleleg odavetett és a bécsi német lapokban is világot látott oly állítása, melyet hallgatással nem mellőzhetünk, s ez az hogy „a kincstár a hazai fapiacz emelésére soha sem volt tekintettel“. A ki ilyent állit, annak jó lenne előbb a dolog mibenlétéről tájékozást szerezni, mert beszélhetnek az avatatlanok

akármit, de az a ki alapos üzleti tájékozással bír, a magyar fapiacz helyzetéről jól tudja, hogy épen csak is a kincstárnak köszönhető az, hogy a magyar fapiacz az utóbbi válságos évek alatt nagyobb veszteségeket nem szenvedett s hogy az árakat jobbra-balra lelicitáló kereskedők egymásnak még tetemesebb kárt nem okoztak, miután épen a kincstár volt az, mely az általa és illetve szerződéses árai által teljesen uralt piaczt a nagyobb romlástól megmentette.

Az egyes piaczkokra vonatkozó ártételeket illetőleg utalunk lapunk utóbbi füzeteire.

Különfélék.

(B.) **A magyar gazdatisztek és erdészek segély- és nyugdíj egylete.** Ezen egylet alakulása f. hó 10. és 11-én Budapesten a köztelken tartott gyűlésen megtörtént; tetteg azonban csak a segélyegylet alapszabálya állapittatott meg, a nyugdíjra vonatkozó szabályzatnak csak tervezete fogadtatott el. A központi és vidéki választmánynak, mely összesen 70 tagból áll, fele szintén megválasztatott és a vidéki választmányban van egy erdész is Rowland Vilmos főerdőmester személyében; a központi és vidéki választmány másik felét tehát a központban 10, és a vidékre 25 tagot az egyletbe belépő földbirtokosok közül szándékoznak megválasztani. Az egyletnek lesznek alapító tagjai, kik 100 frt alapítványt tesznek, pártoló tagjai, kik évi járulékot fizetnek, de segélyre igényt nem tartanak és rendes tagjai, gazdatisztek és erdészek, kik kötelezik magukat 6 éven át évi 5 frt tagsági díjt fizetni. Az alapszabályok szerint az egylet a következő, nézetünk szerint épen nem correct czimet választotta „A magyar korona területén foglalkozó gazdatisztek és erdészek segély- és nyugdíj egylete.“ Egyebeket illetőleg utalunk lapunk m. évi XII. füzetében ez egylet tárgyában adott közleményünkre.

(F.) **Erdei magvakkal tett csiráztatási kísérletek** bebizonyították, hogy magasabb, hidegebb, termőhelyről szár-

mazó famagvak csirázásához megkívántató meleg minimuma, optimuma és maximuma csekélyebb, mint olyanoké, melyeket ugyanazon fafaj melegebb éghajlat alatt termett. De a nyert eredményekből nem derült ki egyszersmind az is, hogy azon fafajok magvai csirázásához kellene legkevesebb meleg, melyek a hegységben legmagasbra hágnak és viszont. („Allg. Forst- u. J.-Ztg.“ 1879. november.)

Egy szokatlan vendég tömeges előfordulása Déva erdeiben. A homoki vipera (*Vipera Ammodytes* Merrens, *Vipera Ammodytes* L.) hazai lelhelyét idáig Mehádia környékére helyezték a szakértők s Erdély gerinczeseinek alapos ismerője Bielz Albert a Fauna der Wirbelthiere Siebenbürgens. Hermanstadt. 1856. évi művében csak feltételezi azt, hogy Erdély délnyugati részében e kigyófaj előfordul. Positív adattal azonban csak Csató János állott elő 1867-ben a Retyezát természeteti leírásának során kimutatván, a Zsil-völgy faunájában e félelmes hullót is. E sorok írója 1871-ben neveztetvén ki Dévára, már a legközelebbi évben megbizonyosodott arról, hogy a *Vipera* a történelmi nevezetességü vár romjai közt a várhegy dél-keleti lejtőjén honol, hol később a város keleti határán fekvő Petrosz nevü hegynél is volt alkalma vele megismerkedni, de képzete sem volt anuak oly meglepő számáról, minőt e f. év január 5-én kőfejtés közben a Mogyorós patak cserjés oldalán a kőfejtők felderítettek. Ott ugyan is egy természetes boltozatot képeztek az egymásra dült sziklába, melynek rejtekében kényelmes téli szállást találhatott az egész hegyoldal vipera lakossága, mert nyolczvannál több példány került abból napfényre. Eleinte ötével összecsomósodva találták a bevezető folyosó mentén s a munkások indokolatlan félelmükben azonnal összezuzták mindannyit odadobálva egy ledöntött fa galyai közé, melyről ötvenöt darabot számláltam össze, pedig a játzsiságból szétdobáltakra nem is ügyelhettem. E csoportos együttlét indoka kétségen kívül a téli hideg elől való menekülés ösztönében keresendő, mert viperáink a tél zordonsága iránt kiváló érzékenységgel birnak s ősszel ők költöznek be legelőbb s tavasszal ők hagyják rejtekeket legkésőbb el.

Valahány izben alkalmam volt őket megfigyelni, pedig

nyaranta rendszeren találkozunk néhánynyal, mindannyiszor védelmi ezélből használták méreg fogaikat s ha szerét ejthették szépen kereket oldattak. Ott szeretnek sütkérezni verőfényes oldalak szikláí között, tunya tétlenségben s ha csak rájuk nem tapoduunk, járhatunk, kelhetünk miattuk. Megháborittatva azonban harapásra veszi a dolgot s bár méregfogai egy finom tünél nem vastagabbak, azok csatornáin a sebbe fecskendett méreg gyorsan veszélyes hatásuvá válik. Egy erdei munkás ujját például estefelé megharapta s másnap reggel már a kéz feje ötszörösen feldagadva, sőt karja is feszültségben volt s két havi gyógykezelés után épült fel, miközben az inficiált izomzatot ki kellett irtani. Egy más ember szerencsésebb volt mennyiben rögtön gödröt ástak megsebzett lábának s ugy látszik a beömlött méreg-anyag a nyirkosföld által kivonatot, mert hamar felépült. Egyébiránt ha kevéssel előbb használta fogait, harapása egészen ártalmatlan, mert bizonyos idő alatt gyűlhet meg csak ismét a méregkészlet. Csizmanemün, posztóruhán teljességgel nem hat a beharapás s a legkisebb veszély nélkül fejére tapodhatunk. Minthogy napközben csak sütkérezni jő ki s egyébként a sziklahasadékokban föld alatt fekvő lakhelyét őrzí, azért ritkán jutunk látásához, de félelmességének hüre annyira rémiti a föld népét, hogy eszeveszetten menekülnek előle. Nappali pihenése közben csak kedvtelésből ejti el zsákmányát (egér, vakond) s azt éjjel szokta legelni, mikor azután napokig tartó emésztési tehetetlenségbe esik. Színe az életkorhoz képest változik, alapszíne azonban sárgás barnaszürke. Hátán rhomboederekből alakult zig-zug vonal fut végig mig oldalát elmosodzó foltok tarkázzák, mint a bérez-paizsoznál. Attól legkönnyebben tülökormánya által különböztethetjük meg. Déván kívül Hunyadmegyében a Retyezát oldalán a Cserna és Strigy völgyén fordul elő.

Téglás G.

A fehér egér rút falánksága. Kis fiamnak a házi egér fajához tartozó 2 fehér egere volt, melyek f. évi január 2-ik hetében 3-at fiadzottak, s ezek már 5—6 naposok voltak, midőn egyik délután bámulatos meglepetéssel látjuk, hogy az egyik egér saját szülöttjén rágódik, s csakhamar a második is hozzácsatlakozván az apa és anya, mint a disznóknál is

sokszor megtörténik, együtt lakmározott leölt szülöttjéből. Ekkor még eleven maradt az egérfiokákból kettő, de másnap az egyik, és harmad napon a másik szintén hasonló sorban részeseült. A kis kannibáloknak hitem szerint utódaik elpusztítására az éhség vagy hideg okot nem adhatott, mert minden nap friss és tejbe áztatott zsemlet kaptak s üvegkalitkájok is jó meleg szobában állott, és ha volt mi az nap megbántotta, ez csupán az lehetett, hogy pamutból való fészkek, a kalitka takarítása alkalmával, egy tollszárral érintve lett. Az elköltött egérfiak elsőszülöttek voltak. *Bedő A.*

Változások az erdészeti szolgálat körében. A m. kir. pénzügyminister Szabó Adolf, kerületi erdőbecslési felügyelőt a m. kir. pénzügyministeriumhoz központi erdőbecslési felügyelővé; Wickl Antal, katasteri erdőbecslőt a besztercebányai katasteri kerületbe kerületi erdőbecslési felügyelővé és Steinmann József, katasteri póterdőbecslőt a budapesti katasteri kerületbe erdőbecslővé, — Hammer Károly, m. kir. erdőszámvivőt és Licskó Ede, m. k. faraktártisztet a besztercebányai jószágigazgatóság kerületébe III. osztályu erdészekké nevezte ki; Kürthy Géza, m. k. erdészt pedig saját kérelmére a zombori jószágigazgatóság kerületéből a besztercebányai jószágigazgatóság kerületébe helyezte át. Győry Géza, m. k. erdőgyakornok és okleveles erdész az egri érseki uradalomhoz főerdészsé, — Pintér Károly, erdész pedig Hg Eszterházy széleskúti pagonyerdészévé neveztetett ki.

Adományok a Wagner Károly emlékére teendő alapítványra.

Az Országos Erdészeti-Egyesületnél teendő ezen alapítvány célja: oly erdőtisztek segélyre szorult özvegyeinek vagy árváinak, kiknek férjük vagy atyjuk az Országos Erdészeti-Egyesületnek első belépésétől kezdve állandóan és legalább öt évig tagja volt, évenként segélyt adni.

A tett adományok I-ső közleménye:

Tisza Lajos, egyleti elnök ő excja adott . . . 100 frtot.

Scholz Rezső, m. k. jószágigazgató . . . 50 „

Hoffmann Sándor, főerdőtanácsos	50	frtot.
Pausinger József, központi erdőrendező	40	"
Herger János, főerdőmester	30	"
Székely Mihály, erdőtanár	30	"
Kugler Lajos, főerdész	25	"
Rochlitz Pál, erdőgyakornok	12	"
Tirscher Kálmán, erdőgyakornok	12	"
A mult füzetben közölt adomány	100	frt.
Összesen	449	frt.

A begyűlt pénzek takarékpénztárilag kezeltetnek.

Budapest, 1880. február 15.

Az „Erdészeti Lapok“ szerkesztője.

Az Országos Erdészeti-Egyesület pénztáránál teljesített befizetések.

(1880. január 7-től 31-ig.)

Befizetés.	frt.	Befizetés.	frt.
Aradi gazdasági egyesület	8	Fogassy Gyula, erdősz	4
Balás Pál, m. k. h. erdő- mester	8	Friss Ferencz, körvadász	16. ²²
Broz Alajos, m. k. erdősz	25. ²⁵	Fekete Lajos, m. k. erdő- akad. tanár	18
Belházy Emil, m. k. erdősz	17	Guckler Károly	8
Binder Vilmos, m. k. főer- dősz	8	Geiszler József, m. k. fő- erdész	8
Czobor Adolf, m. k. erd.	16. ²²	Grieszbach Ede, fűrész- gondnok	8. ¹⁶
Conrad Gusztáv, m. kir. kat. erdőbecslő	8	Gréber Miklós, földbirt.	7. ⁵⁰
Dávid János, erdősz	4	Girtl Ádám, urad. főerd.	8
Debreczeni gazd. tanint.	8	Gálffy Sándor, jószágig.	8
Eibl Gusztáv, m. k. főerd.	10. ¹⁹	Gasser Lipót, fegyvergyá- ros	3. ¹
Erőssy Sámuel, hercz. er- dőmester	8	Hidvéghy Károly főerd.	6
Ehrenhelms Ágoston, m. k. erdőgyakornok	16. ²²	Hoffmann Zeno, erdőm.	8
Egri érseki igazgatóság	7. ²⁰	Hirsch István, m. k. min. fogalmazó	8
Füstös Kálmán, m. kir. erdész	8	Hering Samu	4

Befizetés.	frt	Befizetés.	frt.
Jánossy Dénes, m. k. farraktárgondnok	8	Pauks László, hgi. erdész	5,5
Janatka József, m. kir. közal. erdész	8	Pittner Gáspár, m. k. számtiszt	5
Kellner Valér, m. k. erdőmester	8	Paulik Andor, urad. erdőmérnök	8
Kolozs-monostori gazd. tanintézet	8	Rényi György, m. k. honvéd alezredes	5
Kovács József, főerdész	8	Ribiczey Béla, erdész	8
Kellner Gusztáv, m. kir. erdész	8	Rakusán Károly, erdész	8
Kasztner Nándor, m. kir. erdőmester	8	Rowland Róbert, erdész	8,16
Koch Ede, erdőmester	8	Rochlitz Sándor, urad. erdőmester	8
Keszthelyi gazd. tanint.	8	Skála János, főerdész	8
Laczkó Élek, m. k. ny. számvevő	8	Scholtz Arnold, m. k. erdőmester	8
Lesner Ferencz, m. k. erdőgyak.	2	Seyffried Károly, m. k. erd. fogalmazó	8
Lázár Jakab, m. k. jószágigazgató	8	Sumjáczi fejed. hercegi erdőhivatal	8
Lövy Náthán, fakereskedő	16,22	Sopron sz. kir. város	5
Levitzky Albert, m. k. erdőgyak.	8	Szábó Norbert, m. k. erdész	3
Mikló Imre, oklev. gazdász	8	Stengl Gusztáv, m. kir. erdész	0,16
Mikó Béla, m. k. vegyelemző	9,41	Terbócs Bertalan, m. kir. erdész	8
Már Károly, erdőmester	16,22	Takács Ferencz, m. kir. közal. erdőmester	8
Niemecz Mór, erdész	8	Tisza Lajos, egyl. elnök ö. excja	210
Kilian Frigyes, könyvker.	8	Ujlaky István, v. erdőm.	8
Nádassy Kálmán	8	Ujbánya sz. kir. város	16
Nagy László, m. k. erdőgy.	5	Várian Géza, m. kir. erdőmester	8
Oszterlamm Ármin, m. k. erdőb. felügyelő	8,16	Báró Wenkheim László, földbirtokos	10,15
Országos statisztikai hiv.	8	Özv. Wagner Károlyné	134,23
Pálffy István gróf, földb.	8		
Petrus József, erdőbíró	16		

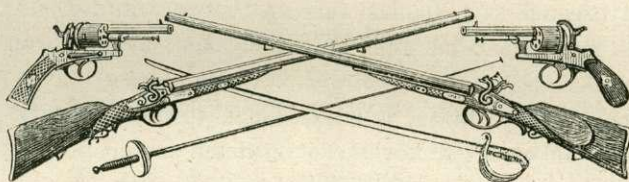
Szerkesztői üzenetek.

T. munkatársainknak. A mult évi decz. 15-től kezdve hozzánk érkezett közleményekre lapunk jövő füzetében fogunk válaszolni.

Hirdető-melléklet az „Erdészeti Lapok“ 1880. évi II. füzetéhez.

Az „Erdészeti Lapok“ mellett mérsékelt közlési díjért a lap irányával nem ellenkező hirdetések kiadatnak.

Dijszabályzat. Az első negyven (40) sorért soronként negyven (40) krajczár, az erre következő husz (20) sorért, illetőleg a 41 egész 60-ik sorig, soronként harmincz (30) krajczár, míg a 60-ik soron felül következő minden sorért egyenként husz (20) krajczár számítatik. **Táblázatok** nyomdai szabály szerint kétszeres árral számítatnak

Fontos utazóknak, vadászoknak, tiszteknek és másoknak.

Revolverek, fegyverek, vadászati eszközök,

különbéféle egyenruhák, valamint a fegyverszakba vágó mindennemű czikkek

Bécs, Ottakring
Festgasse 11/13.

GASSER LIPÓT

Raktár Bécs,
I. Kohlmarkt 8.

fegyvergyára által, jótállás mellett legjobb minőségben és legolcsóbb árakon szállítatnak.

Illustrált árjegyzékek bérmentve és ingyen küldetnek.

NEUSCHLOSZ J. FIAI

fa-áru s kir. kiz. szabadalm. parkét-gyára

Budapest, feldunator 53. sz.

ajánlja nagy választéku parkét-jeit.

Folytonosan nagy készlete van száraz, hibátlan tölgyfa amerikai padlózatból. Három évi garantiát nyújt.

Parkét-lerakást helyben, mint vidéken jól és jutányosan eszközöltet.

Kivánatra mintákat és árjegyzéket bel- mint külföldre, legnagyobb készséggel bérmentesen küld.

Elvállal szerszám- és épületfa-szállítást, ács- és asztalos-munkákat igen mérsékelt feltételek mellett,

Hirdetmény.

Épület- és műszerfa-, luczkéreg- és bognárfa eladás, valamint épület-, műszer- és tűzifatermelés és szállítás.

1031. szám. A nagyméltóságú m. kir. pénzügyministerium folyó évi 4410. számú magas intézvénye folytán ezen jószágigazgatóság alá tartozó lipótújvári erdőhivatal pagonyainak tíz évi épület-, műszer- és tűzifa termésének vágása és szállítása, mint nemkülönbén ugyanezen pagonyok fenyőhaszonfa, luczkéreg és az előállított lágy tűzifából kiszedhető bognárfa 10 évi termésének eladása iránt folyó évi márczius 16-ik napjára ezennel zárt ajánlati verseny tárgyalás hirdettetik.

Az épület- és műszerfaeladás vagy a rakhelyeken, avagy tövön az erdőben történhetik.

A fának vágása és szállítása, a haszonfának tövön és a luczkéregnek a vágásban való eladás a következő területek szerint bocsátatik versenyre :

A) csoport: a tepliskai, feketevági, szvarini és vichodnai pagonyok együttvéve ;

B) csoport: a maluzsinai pagony ;

C) „ a lubochnai „

D) „ a lykaukai „

E) „ az oszadai „

Ajánlatok több csoportra együttesen, valamint az összes pagonyokra nézve is tehetők.

A raktárban való eladás szinte akár egészben, akár a fenti csoportok szerint elkülönítve történhetik, azonkívül azonban az A) csoporthoz tartozó fenyőhaszonfatermés a lipótújvári rakhelyen két egyenlő részre különítve külön-külön is eladható.

Az épületi- és műszerfa vételi vállalattal az illető kincstári fűrészek bérlete is van összekötve.

A termelendő lágy tűzifából kiszedhető bognárfa áruba bocsátása, vagy külön az alsó és külön a felső uradalomhoz tartozó pagonyokra, vagy pedig mindkét uradalom pagonyaira nézve egészben történhetik.

Zárt írásbeli ajánlatok legkésőbb f. évi márcziushó 16-án déli 10 óráig az alulírt jószágigazgatóságnál nyújtandók be.

A benyújtandó ajánlatokhoz a következő összegek készpénzben, vagy ezen összegeknek árfolyam szerint számított magyar állampapírokban valamelyik állampénztárnál történt lefizetését igazoló letéti nyugta mint bánatpénz csatolandó, és pedig :

	A)	B)	C)	D)	E)
	csoport	csoport	csoport	csoport	csoport
f o r i n t o k b a n					
1. A haszon- és tűzifának kiszállítási ára	10.000	2.500	5.700	400	3.200
2. A fenyő haszonfatermésnek a rak- tárakban való vételére	26.000	4.600	5.800	900	5.000
	{ fele része				
	13.000				
3. A fenyő haszonfatermésnek tövön való vételére, melylyel egyszersmind a tűzifa kiszállítás is jár	24.000	5.000	8.300	800	5.900
4. A lúczkéreg vételére a vágásban	1.000	250	180	50	170
5. A lágú tűzifából kiszedhető bognár- fára	.	.	125	.	.

Az ajánlatokban határozottan kiteendő, hogy ajánlattevő előtt az árverési és szerződési feltételek ismeretesek, s hogy azoknak magát mindenben kifogás nélkül aláveti.

A részletes árverési és szerződési feltételek a m. kir. pénzügyi ministerium erdészeti osztályában Budapesten, a m. k. jószágigazgatásnál Besztercebányán, valamint a m. kir. erdőhivatalnál Liptóujvárt a hivatalos órákban megtekinthetők és kívánatra ki fognak szolgáltatni. — Besztercebányán, 1880. évi február hó 17-én.

M. kir. jószágigazgatóság,

(Utánnymot nem díjaztatik.)

Pályázati hirdetmény tűzifa-szállítása iránt.

4310. szám. A magyar kir. államvasutak keleti vonala részére 1880., 1881. és 1882. években összesen 30.000 köbméter kemény hasáb tűzifa szükségeltetik, mely mennyiségből évenként 10.000 köbméter, és pedig ápril hótól kezdve szeptemberig havonként 1000, október és november hónapokban havonként 2000 köbméter az alábbi feltételek szerint szállítandó :

1. A szállítás a 24.722/1876. szám alatti általános anyagszállítási, és a tűzifára vonatkozólag 4093/1877. szám alatt fennálló különleges feltételek értelmében eszközendő.

Ezen szállítási feltételek a pályázati határidőig az anyagszerkezelési szakosztálynál, (Budapest, sugárut, 87. sz., III. emelet) és a kolozsvári üzletvezetőségénél naponként a hivatalos órákban megtekinthetők, vagy a megállapított vételár lefizetése mellett megszerezhetők.

Mindegyik ajánlóról feltételeztetik, hogy ezen szállítási feltételeket jól ismeri, és azokat egész terjedelmükben elfogadja.

2. Az általános szállítási feltételek 11. §. b) pontja értelmében köteles szállító az évenkénti mennyiségek egy negyedénél többet vagy kevesebbet is szállítani, mely esetben a havi részletmennyiségek is változást szenvednek.

3. A fentebb megállapított szállítási határidők pontosan megtartandók.

4. A szállítás a m. kir. államvasutak keleti vonalának egy vagy több állomására bérmentve eszközendő. A szállítási helyek az ajánlatokban pontosan kiteendőek.

5. Az 50 kros bélyeggel ellátott és lepecsételt ajánlatok ezen felirattal: „Ajánlat 4310/80. számhoz“, 1880. évi márcziushó 9-ének déli 12 órájáig a vezértitkárságnál (Budapest, sugárut, 87. szám, I-ső emelet) betérjesztendőek vagy posta útján beküldendőek.

Bánatpénzképen az ajánlott értéknek 5⁰/₀-léka készpénzben vagy állami letétekre alkalmas, a napi árfolyamnál 10⁰/₀-kal lejjebb számított értékpapirokban 1880. évi márczius 8-ának déli 12 órájáig a m. k. államvasutak budapesti főpénztáránál leteendőek.

Az árak köbméterenként bérmentve a magyar kir. államvasutak keleti vonalának valamely állomására teendőek. Megengedtetik az egész kiírt mennyiségre vagy bármely tetszés szerinti részletmennyiségre ajánlatot tenni.

Ezen feltételektől eltérő ajánlatok, továbbá olyanok, melyek nem a kitűzött határidőben érkeznek vagy táviratilag tételnek, és végre olyanok, melyekért az előirt bánatpénz le nem tétel, figyelembe nem vétetnek.

A m. kir. államvasutak igazgatósága fentartja magának a jogot, hogy az ajánlok között, tekintet nélkül az árra, szabadon választhasson, továbbá, hogy az ajánlott mennyiségből tetszés szerinti részmennyiség szállítását engedhesse át és végre, hogy a cél elérésére másféle intézkedéseket tehessen. — Budapesten, 1880. február havában.

Az igazgatóság.